

L'estiueig a Gelida 1880-1940.

Anàlisi dels fons documentals i fotogràfics

Gemma Alonso Guivernau

Director del treball: Jordi Serchs Serra

Any d'elaboració: 2012

Treball de recerca del Màster d'Arxivística i Gestió de Documents

Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents

Col·lecció Treballs fi de màster i de postgrau

Com citar aquest article: Cognoms autor, nom autor. (any) *Títol*. Treball de recerca del Màster d'Arxivística i Gestió de Documents de l'Escola Superior d'Arxivística i Gestió de Documents. (Treballs fi de Màster i de postgrau). [Http://...](http://...) (consultat el ...)

Aquesta obra està subjecta a llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 3.0 Espanya (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>). Es permet la reproducció total o parcial i la comunicació pública de l'obra, sempre que no sigui amb finalitats comercials, i sempre que es reconegui l'autoria de l'obra original. No es permet la creació d'obres derivades.

Resum

El treball pretén elaborar un estat de la qüestió sobre el fenomen de l'estiueig a Gelida entre les dècades de 1880 a 1940, des d'una vessant arxivística. Degut a l'amplitud del tema he descartat la possibilitat de tractar tots els fons documentals conservats (textuals i no textuals) i m'he cenyit a l'estudi d'alguns fons documentals conservats a l'Arxiu Històric Municipal de Gelida i d'una part dels fons fotogràfics conservats, públics i privats. Al treball, a més, he plantejat propostes de conservació i difusió d'aquest patrimoni tenint en compte les últimes tendències en aquest àmbit.

Paraules clau: estiueig, Gelida, fotografia, documents, burgesia, estiu, arxiu, patrimoni

Resumen

El trabajo pretende elaborar un estado de la cuestión sobre el fenómeno del veraneo en Gelida entre las décadas de 1880 a 1940, desde una vertiente archivística. Debido a la amplitud del tema he descartado la posibilidad de tratar todos los fondos documentales conservados (textuales y no textuales) y me he ceñido al estudio de algunos fondos conservados en el Archivo Histórico Municipal de Gelida y de una parte de los fondos fotográficos conservados, públicos y privados. En el trabajo, además, he planteado propuestas de conservación y difusión de este patrimonio teniendo en cuenta las últimas tendencias en este ámbito.

Palabras clave: veraneo, Gelida, fotografía, documentos, burguesía, verano, archivo, patrimonio

Abstract

The project aims to develop a perspective on the phenomenon of summer holiday in Gelida between the decades of 1880 to 1940, from an perspective of information from archives. Due to the breadth of the subject I have ruled out the possibility of using all preserved documents (textual and non-textual) and I have focused on the study of some documents preserved in the Municipal Historical Archive of Gelida and part of the photographic collections preserved, public and private. In the project I have also made proposals for the preservation and dissemination of this heritage considering the latest trends in this field.

Keywords: summer holiday, Gelida, photography, documents, bourgeoisie, summer, archive, heritage

SUMARI

1. Introducció	5
2. Marc teòric i estat de la qüestió	7
2.1 Els fotògrafs amateurs a Catalunya	7
2.2 Els procediments fotogràfics del tombant de segle XIX al XX	8
2.3 Els fons familiars i personals	11
2.4 L'estiueig a Gelida	12
3. Cos de la recerca	
3.1 Antecedents	13
3.2 Fons documentals relacionats amb l'estiueig a Gelida	15
3.3 Propostes de tractament arxivístic sobre els fons fotogràfics relacionats amb l'estiueig a Gelida: conservació, accés i difusió	42
4. Conclusions	49
5. Bibliografia	50
6. Annex	51

1 Introducció

El treball de recerca es centra en l'anàlisi arxivístic d'alguns fons documentals i fotogràfics com a mitjà per aprofundir en el coneixement del fenomen de l'estiueig a Gelida entre les dècades de 1880 a 1940. Els objectius que he establert a priori són:

Objectius generals:

1. Identificar les sèries documentals i els fons fotogràfics relatius al tema del treball.
2. Determinar en quin estat de conservació es troben aquests fons.
3. Determinar quines són les condicions d'accés d'aquests fons.
4. Posar en relació els fons fotogràfics de Gelida amb la descripció de les tècniques fotogràfiques del tombant del segle XIX al XX i amb l'amateurisme com a etapa dins la història de la fotografia a Catalunya.

Objectius específics:

1. Elaborar propostes de tractament arxivístic per a la correcta conservació dels fons.
2. Elaborar propostes de tractament arxivístic per a garantir la futura consulta dels fons.
3. Fer propostes per a la difusió d'aquest patrimoni documental.

Gelida és un municipi que ha estat centre d'atracció d'estiuejants al llarg de 100 anys, des de la dècada de 1880, quan hi ha les primeres notícies de l'establiment d'una petita colònia de famílies benestants provinents de Barcelona, fins la dècada de 1980 aproximadament, quan s'observa una pèrdua progressiva d'afluència d'estiuejants degut al canvi en els hàbits de les noves generacions, que prefereixen passar els estius a la costa en detriment d'un municipi d'interior i massa proper a Barcelona. El vincle amb els estiuejants ha deixat una empremta força visible a la vila, en són testimoni les nombroses torres d'estiueig de diferents èpoques, el funicular de Gelida o bé el costum encara arrelat dels comerços de queviures d'obrir en diumenge al matí. Sobta que entre totes les publicacions o exposicions temporals que s'han fet als últims temps sobre temes relacionats amb la història de la vila, no n'hi hagi cap dedicada als estiuejants, com sí ha passat a d'altres municipis. S'han escrit articles, han sortit referències

textuals i fotogràfiques a algunes publicacions, com ***L'Abans. Recull gràfic de Gelida***, però més enllà d'això manca encara avui dia un estudi aprofundit d'aquesta qüestió.

Aquest treball de recerca es planteja doncs contribuir des del punt de vista arxivístic a aquest futur estudi, ja que l'anàlisi d'aquest patrimoni documental ha de ser un pas previ indispensable per a la seva posada en valor i difusió.

La metodologia que es durà a terme per analitzar i posar en valor els fons documentals de l'estiueig serà:

- cerca i consulta de sèries documentals a l'Arxiu Històric Municipal de Gelida que tinguin relació amb el tema de la recerca.
- cerca i consulta de fotografies custodiades a arxius públics i privats que tinguin relació amb el tema de la recerca.
- cerca i consulta de fotografies custodiades per famílies que han tingut una relació directa amb el fenomen de l'estiueig.
- anàlisi de l'estat de conservació de les fotografies mitjançant l'observació directa i la descripció seguint criteris arxivístics.
- elaborar propostes per garantir una correcta conservació de les fotografies tenint en compte els mitjans de què disposa el propietari.
- anàlisi de les condicions actuals d'accés a les fotografies.
- elaborar propostes de règim d'accés per tal de garantir una major difusió d'aquest patrimoni documental.
- elaborar propostes de difusió que siguin factibles tenint en compte les últimes tendències en difusió de fons fotogràfics.

Finalment, les etapes del treball de recerca són:

1. Antecedents: esmentar les accions ja dutes a terme en el tractament i difusió dels fons documentals relacionats amb l'estiueig a Gelida.
2. Fons documentals relacionats amb l'estiueig a Gelida.
3. Propostes de tractament arxivístic sobre els fons fotogràfics relacionats amb l'estiueig a Gelida: conservació, accés i difusió.

2 Marc teòric i estat de la qüestió

2.1 Els fotògrafs amateurs a Catalunya:

Són els fotògrafs no professionals que realitzaven fotografies per plaer. Els podem agrupar en dues categories:

- fotògrafs afeccionats: persones de classe benestant, especialment homes, que tenien uns elevats coneixements de la tècnica fotogràfica i que disposaven dels seus propis equips i laboratori de revelatge. Es dedicaven sobretot a fotografiar elements arquitectònics i artístics, i paisatges. Sovint eren membres d'alguna societat fotogràfica i acostumaven a divulgar la seva obra mitjançant exposicions i concursos fotogràfics.

- fotògrafs ocasionals: persones de diversa condició social, especialment dones, que tan sols buscaven en la fotografia un mitjà per registrar moments especials de la seva vida quotidiana i gaudir dels records feliços que evoquen les imatges. Tenien coneixements molt superficials de fotografia i foren els principals clients de la revolucionària càmera de mà Kodak, apareguda l'any 1899.

Gràcies a l'accés de la classe obrera a la fotografia, sorgeixen els fotògrafs ambulants que comercialitzen retrats, vistes i fets locals d'actualitat en format postal, que sovint seran objecte de col·lecció, fent una competència directa als retratistes que tenien un estudi fotogràfic.

Aquests fotògrafs no professionals generen fons fotogràfics personals o privats, és a dir, són els que genera la persona al llarg de la seva vida i formen part dels seus records i vivències (naixement i creixement dels fills, vacances, festes i

celebracions, aficions com la música, l'esport, el teatre,...). La principal funció d'aquestes fotografies és la del registre, tot i que sovint no ens mostren les persones tal i com són sinó com voldrien ser segons els models socials vigents. Aquest tipus de fotografia està molt vinculada als conceptes d'oci i temps lliure que sorgeixen a principis del segle XX.

La fotografia d'àmbit personal ofereix als historiadors una font de recerca molt valuosa per fer estudis d'història d'un indret, de la vida quotidiana, de la dona, d'una família, ...

2.2 Els procediments fotogràfics del tombant de segle XIX al XX:

Suports emprats en fotografia:

- *Vidre*: fou un dels primers suports utilitzats en fotografia, i va perdurar fins a les primeres dècades del segle XX. En un principi les plaques de vidre eren humides, i això obligava al fotògraf a aplicar l'emulsió en el moment d'ús. Posteriorment, els germans Lumière inventen la placa seca, aconseguint una major autonomia del fotògraf. Aquest suport fou substituït progressivament pel plàstic, ja que el vidre pesava i alhora era fràgil.

- *Nitrat de cel·lulosa*: és el resultat de sintetitzar cotó, àcid nítric i àcid sulfúric, obtenint el cel·luloide, que és una base transparent plàstica damunt la qual es col·locava l'emulsió fotogràfica. És un material flexible i resistent a la humitat, però té com a inconvenient que és altament inflamable.

- *Acetat de cel·lulosa*: és el resultat de barrejar la cel·lulosa amb l'àcid acètic. Aquest suport va substituir el nitrat de cel·lulosa, que era altament inflamable.

- *Paper*: el paper utilitzat en els positius de fotografia en blanc i negre és l'anomenat *paper baritat*. És un paper cobert per una capa blanca de sulfat de bari i al damunt d'aquesta capa s'aplica l'emulsió sensible a la llum. Aquesta emulsió és formada per grànuls d'halurs de plata, concretament bromur de plata, suspesos en gelatina.

Procediments fotogràfics:

- *Daguerrotip*: fou la primera tècnica fotogràfica, i es va divulgar l'any 1839. Consisteix en una fotografia sobre una placa metàl·lica platejada. La imatge es

veu positiva o negativa segons l'angle d'observació. Habitualment s'utilitzava per fer retrats i es recobria la imatge amb un estoig de fusta folrat de pell o bé emmarcat amb paspartús de vidre pintat. Se'n conserven molt pocs en l'actualitat.

- *Cianotípia*: és la tècnica més comuna dins les que s'inclouen a les fotografies sense emulsió. Es basa en la sensibilitat a la llum de les sals de ferro i dóna com a resultat unes imatges d'un color blau característic. Aquesta tècnica fou utilitzada entre 1842 i els anys 30 del segle XX.

- *Albúmina*: aquest nom fa referència al blanc de l'ou, que batut, fermentat i posteriorment líquificat i barrejat amb sals de plata, s'estén uniformement sobre un paper per esdevenir emulsió fotogràfica. L'emulsió s'aplicava damunt un suport de paper molt fi i per aquest motiu aquest tipus de fotografies es muntaven damunt uns cartrons gruixuts. Aquesta tècnica fou utilitzada entre 1850 i finals del segle XIX per positivar negatius al col·lodió.

- *Col·lodió*: hi ha quatre tipus de fotografies amb emulsions al col·lodió: l'ambrotip, el ferrotip, negatius sobre vidre al col·lodió i positius al col·lodió sobre paper. El col·lodió fotogràfic és un líquid viscos i adhesiu obtingut a partir de la dissolució de cotó pólvora dins una barreja d'èter i alcohol. Barrejat amb nitrat de plata, s'estén sobre qualsevol superfície i, quan els dissolvents s'evaporen, es forma una fina pel·lícula seca, uniforme i transparent. Aquesta tècnica requeria la preparació i revelatge *in situ* de les plaques. Fou una tècnica utilitzada entre 1851 i finals del segle XIX.

- *Gelatina i plata*: a partir de l'any 1878 la gelatina es va imposar per davant d'altres aglutinants fotogràfics, com l'albúmina o el col·lodió, perquè era de més fàcil manipulació, més resistent i permetia la preparació d'emulsions més sensibles a la llum que el col·lodió. Aquesta emulsió la trobem primer en suport vidre, que serà progressivament substituït a partir del 1889, pel suport plàstic, primer amb el nitrat de cel·lulosa i posteriorment per l'acetat de cel·lulosa, ambdós desenvolupats per la companyia Eastman Kodak. Pel que fa a imatges positives, trobem dos tipus de papers a la gelatina: els papers d'ennegritment directe o de contacte, utilitzats entre 1880 i els anys 40 del s.XX, i el paper de revelatge químic, que comença a utilitzar-se a principis del segle XX.

- *Fotografies dites "permanents"*: eren fotografies preparades artesanalment per cada fotògraf, i les empraven sobretot els fotògrafs pictoralistes fins a mitjans del s.XX. N'hi ha de dos tipus: les fotografies a la goma bicromatada i les fotografies al carbó. Dins aquesta tipologia destaca la tècnica del bromoli transportat, molt

popular a Catalunya, que és un procés que combina el principi del revelatge del paper en blanc i negre amb tècniques d'impressió amb tintes grasses utilitzat en litografia.

- *Autocrom*: la recerca per reproduir el color en la fotografia és present des dels inicis, però no serà fins el 1907 quan es comercialitza el primer procediment fotogràfic en color, que va rebre el nom d'Autochrome, fabricat per l'empresa dels germans Lumière. Es tractava de fotografies positives en color sobre un suport de vidre. Es tracta d'un procediment complex que combina una imatge positiva en blanc i negre sobre vidre amb una capa reticular de petites partícules de fècula de patata tenyides dels tres colors primaris (violeta, blau i verd).

- *Revelatge cromogènic*: l'any 1935 l'empresa Kodak introdueix al mercat el Kodachrome, que consisteix en obtenir el color a través del revelatge cromogènic de colorants. Aquesta tècnica va tenir un gran èxit i va perdurar molt en el temps.

Els fons fotogràfics objecte del treball contenen majoritàriament positius de gelatina i plata, i també alguns negatius de gelatina i plata sobre acetat de cel·lulosa.

Classificació dels principals procediments fotogràfics negatius¹:

Negatius			
Negatius	Suport paper	Calotip	(1841-anys 60 del s. xix)
		Negatiu encerat	(1841-anys 60 del s. xix)
		Negatiu Eastman	(1886-anys 90 del s. xix)
	Suport vidre	Placa a l'albúmina	(1847-anys 60 del s. xix)
		Placa al col·lodió	(1851-anys 80 del s. xix)
		Placa a la gelatina	(1878-anys 40 del s. xx)
	Suport plàstic	Nitrat de cel·lulosa	(1889-1951)
		Acetat de cel·lulosa	(1923-actualitat)
		Polièster	(1955-actualitat)

¹MAYNÉS I TOLOSA, Pau: *Fotografia. La conservació de col·leccions de fotografies*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 2005, 45p.

Classificació dels principals procediments positius fotogràfics monocroms:

Suport	Capes	Procediments		
		Procediment	Període	
Positiu	1 capa	Paper salat	(1839-1860 i següents)	
		Platinotip	(1873-1914)	
		Cianotip	(1842-anys 30 del s. xx)	
	Suport paper	2 capes	Paper a l'albúmina	(1851-anys 20 del s. xx)
			Paper al carbó	(1855-anys 20 del s. xx)
			Goma bicromatada	(1855-anys 40 del s. xx)
Suport paper	3 capes	Ennegriment al col·loidió	(1878-anys 30 del s. xx)	
		Ennegriment a la gelatina	(1881-anys 70 del s. xx)	
		Paper revelat a la gelatina	(1895-actualitat)	
Suport metall		Daguerreotip	(1839-1860 i següents)	
		Ferrotip	(1855-1900 i següents)	
Suport vidre		Ambrotip	(1851-anys 70 del s. xx)	
		Placa a la gelatina	(1878-anys 40 del s. xx)	
Suport ceràmica		Fotoceràmica	(1855-anys 80 del s. xx)	

Classificació dels procediments en color:

Procediments reticulars	Autochrome	(1907-anys 40 del s. xx)
	Dufaycolor	(1913-anys 40 del s. xx)
	Finlaycolor	(1929-anys 40 del s. xx)
Revelatge cromogènic	Kodachrome	(1932-actualitat)
	Agfacolor	(1935-actualitat)
	Kodacolor	(1942-actualitat)

2.3 Els fons familiars i personals:

Els fons fotogràfics objecte del treball són en la seva gran majoria fons familiars, ja que han estat produïts, rebuts, reunits i conservats per una família, i són el resultat de la vida dels seus membres i les seves relacions i actuacions. Aquests fons familiars es generen en l'àmbit privat, per persones jurídiques privades, i esdevenen doncs arxius privats. Aquests arxius privats han estat custodiats al llarg del temps per la família, però si la família estigués d'acord podrien ser llegats a un arxiu públic per garantir la seva conservació i difusió. En aquest cas, podrien mantenir la titularitat privada o bé podrien esdevenir de titularitat pública, segons l'acord al qual s'arribés.

També hi ha una part dels fons estudiats que són fons personals, ja que han estat produïts, rebuts, reunits i conservats per un individu, en aquest cas en l'exercici de la seva professió. Es tracta de fons d'editors de l'època, com Lucien Roisin Besnard o Josep Thomas i Bigas, que es van interessar per mostrar escenes d'estiueig a Gelida.

Lucien Roisin Besnard (París 1884-1943): va viure a Barcelona, on va exercir de fotògraf i editor, dedicant-se principalment al negoci de les postals. Va obrir una tenda de fotografia a la Rambla de Santa Mònica, *La Casa de la Postal*, on la seva família va continuar el negoci fins l'any 1962.

Josep Thomas i Bigas (Barcelona 1853 - Berna, Suïza, 1910): va fundar l'any 1880 la Fototípia Thomas, una de les impremtes més grans d'Europa que es va establir a un edifici projectat per Domènech i Muntaner al carrer Mallorca, i que va seguir funcionant fins els anys 50 com a negoci familiar. Se'l coneix sobretot per la seva col·laboració en llibres i revistes com *La Il·lustració Catalana*, *Pèl i ploma*, *El Arte en España*, entre d'altres.

Sovint aquests editors adquirien els negatius a fotògrafs ambulants que passaven per la vila i els comercialitzaven mitjançant el seu establiment fotogràfic en format de targeta postal, molt de moda en aquells temps. Aquests fons els trobem conservats en arxius públics.

2.4 L'estiueig a Gelida:

L'estiueig fou una moda burgesa que es va estendre a partir del primer terç del segle XIX per Europa i Amèrica, i que tingué el seu precedent en els costums de la reialesa i la noblesa i en l'experiència d'alguns romàntics com Lord Byron o Stendhal. L'origen i consolidació d'aquesta pràctica l'hem de buscar en diversos factors:

- la revolució dels transports, primer amb l'aparició del ferrocarril al primer terç del segle XIX i més endavant, a principis del segle XX, amb l'auge de l'automòbil, que van permetre a la burgesia urbana desplaçar-se amb més facilitat fora de la ciutat.

- els corrents higienistes sorgits a Europa a principis del segle XIX, que recomanaven entre d'altres mesures canviar d'aires i prendre les aigües per fer front a les epidèmies i altres malalties pròpies de les grans ciutats industrials.
- les reivindicacions socials, conseqüència de la Revolució Industrial, que fan possible que cada cop més gent pugui gaudir de temps lliure.

Durant gran part del segle XIX l'estiueig es va realitzar a balnearis d'interior, on es construïen luxosos complexos termals i d'oci, però de mica en mica, es va anar ampliant el ventall de destinacions: poblacions costaneres on es podia gaudir dels banys de mar i poblacions d'interior de paisatge pintoresc on l'estiuejant podia retrobar-se amb la natura.

L'estiueig implicava un viatge, entès com un desplaçament físic i emocional, ja que suposava deixar enrere per uns mesos les aglomeracions, la contaminació de la ciutat i les obligacions laborals, per traslladar-se a un indret bucòlic on el temps i les relacions socials discorrien de manera molt més relaxada i festiva. Els estiuejants llogaven o es feien construir una casa d'estiueig seguint les modes arquitectòniques de l'època, vestien amb colors clars, especialment el color blanc, que els diferenciava de la gent treballadora de la vila, es relacionaven amb la resta de famílies de la colònia estiuejant i amb alguns vilatans il·lustres, i duïen a terme multitud d'activitats com balls, festes populars, jocs florals, festes religioses i processons, concerts, jocs, teatre, esports i passejades, entre d'altres.

Catalunya també fou testimoni d'aquesta època i encara avui dia es pot veure l'empremta d'aquells primers estiuejants en moltes viles. Gelida fou una d'aquestes poblacions escollides; el pas del ferrocarril i un paisatge rural format per fonts, boscos i conreus van fer d'aquest petit poble muntanyenc un centre d'estiueig de la burgesia barcelonina.

3 Cos de la recerca

3.1 Antecedents:

L'oportunitat d'iniciar aquest estudi sorgí en el marc del *Màster de gestió del patrimoni cultural* que vaig realitzar entre els anys 2007 i 2009 a la Universitat de

Barcelona. Vaig triar aquest tema per a realitzar el projecte final del màster, un projecte final que tenia com a requisit indispensable el desenvolupament d'una proposta museogràfica. Per aquest motiu l'estudi va comptar amb dues fases:

- Una fase prèvia de presa de contacte amb el fons fotogràfic de la família Pallejà, donat que es tractava d'una documentació històrica de gran vàlua que romania inèdita i que, a més, existia la possibilitat que desaparegués per sempre si canviava la situació actual de la família propietària del fons i la casa Pallejà.

Aquesta fase prèvia va consistir en la digitalització d'aquelles fotografies del fons familiar que tenien una relació amb les seves estades estivals a Gelida; a continuació es va procedir a la seva descripció seguint els criteris de la NODAC i amb la participació de la Sra. Anna Maria Singla i el seu marit Josep, actuals propietaris de la casa i descendents de la família. Per últim, es va dissenyar una base de dades per a contenir tot aquest material i informació recopilats, amb la intenció que en el futur aquesta sigui una eina de consulta a l'abast de la població gelidenca i dels investigadors. Tota aquesta tasca la vaig fer conjuntament amb l'arxivera Sara Folch de la Fuente.

- Una fase posterior de redacció d'un projecte d'exposició temporal sobre el tema de l'estiueig a Gelida. L'exposició, que portava per títol *Les imatges de la família Pallejà – l'estiueig a Gelida 1880/1890*, tenia com a objectiu donar una visió integral dels inicis del fenomen de l'estiueig de la burgesia barcelonina al municipi de Gelida. Abastava el període comprès entre la dècada del 1880, quan es produeix l'arribada dels primers estiuejants i l'any 1940, quan la fi de la Guerra Civil Espanyola i l'inici de la dictadura franquista suposa una readaptació de les famílies estiuejants a la nova situació política, econòmica i social.

Poc després d'aquest projecte va sorgir l'oportunitat de presentar-nos a la convocatòria de la *XIII edició de la Beca d'Història Local Melcior Colet*, l'any 2008, en la qual vam resultar guanyadores Sara Folch i jo mateixa amb l'estudi esmentat anteriorment.

La recerca d'informació sobre el fenomen de l'estiueig ens va portar a contactar amb algunes persones que havien treballat el tema com l'escriptora Glòria Soler², l'arquitecte Joan Rosselló³, l'historiador local Enric Carafí⁴ i la senyora Teresa Valls Rossell, que degut a la seva avançada edat també ens va poder ajudar a identificar les persones que apareixien a algunes fotografies i a conèixer l'època amb més profunditat. En paral·lel, es va realitzar un treball de buidatge de les sèries d'actes municipals i d'obres majors (tan sols es va fer dels primers anys) del Consistori de Gelida, entre les dècades de 1870 i 1940, amb la intenció de resseguir el creixement urbanístic generat al voltant del fenomen de l'estiueig i de conèixer les polítiques municipals adreçades al que aleshores es coneixia com "atracció de forasters", i del que ara en diríem promoció turística.

Fons documentals relacionats amb l'estiueig a Gelida:

Fons documentals: a l'Arxiu Històric Municipal de Gelida hi ha dues sèries documentals que contenen informació sobre l'estiueig a Gelida:

- **Sèrie d'actes municipals:** la sèrie "*01 Administració General. 02 Òrgans col·lectius de govern. 01 Ple de l'Ajuntament/Consell Municipal. 01 Actes de sessions del Ple*" conté informació relativa a urbanisme, obres majors, aigües,

---

² **Glòria Soler Cera**, llicenciada en Història i doctora en Humanitats. Les seves recerques s'han centrat en la relació entre l'home i el paisatge i en la pràctica del lleure en els temps moderns. Ha publicat *L'estiueig a Catalunya, 1900-1950* (Ed.62, Barcelona, 1995) i *L'estiueig* (Ed. La Magrana, Barcelona, 2004). Ha estat coautora dels llibres *Miquel Batllori. Records de quasi un segle* (Ed. Quaderns Crema, Barcelona, 2000) i *Martí de Riquer. Viure la literatura* (Ed. La Magrana, Barcelona, 2008).

³ **Joan Rosselló Raventós**, arquitecte i alcalde de Gelida entre els anys 1991-1994 i 1995-1999. Ha publicat diversos articles en publicacions locals sobre l'urbanisme gelidenc: "*Fent memòria...*" (Programa de Festa Major, Ajuntament de Gelida, Gelida,1985); "*Fa cent anys que...*" (Programa de Festa Major, Ajuntament de Gelida, Gelida,1988); "*Els primers passos de l'urbanisme gelidenc*" (Programa de Festa Major, Ajuntament de Gelida, Gelida,1988); "*La incidència de l'arquitectura de Joan Pascual i Batlle en la conformació de la Gelida actual*" (Miscel·lània Penedesenca, IEP, 1988); "*L'arquitectura del primer modernisme a Gelida com a fonament popular*" (Programa de Festa Major, Ajuntament de Gelida, Gelida,1989).

⁴ **Enric Carafí i Morera**, autor gelidenc, ha destacat pel seu paper en la recuperació de la història i el patrimoni de Gelida. Vinculat a l'Associació d'Amics del Castell des dels inicis, també va ser regidor de Cultura i Ensenyament de l'Ajuntament de Gelida entre els anys 1983 i 1987. Ha publicat diversos llibres i nombrosos articles en revistes locals i comarcals, entre els que destaquem: *El Centre Recreatiu i Cultural 1877-1987* (Ed. Ajuntament de Gelida, Gelida, 1987); *Societat Coral Artesans. Agrupació Coral Intimitat. 1897-1997. Cent anys de música i cultura* (Ed. Comissió del Centenari 1897-1997 i Ajuntament de Gelida, Gelida, 1997); "*El modernisme a Gelida*" (Programa de Festa Major, Ajuntament de Gelida, Gelida, 1972); "*El patrimoni dels gelidencs o el patrimoni al cap...*" (Programa de Festa Major, Ajuntament de Gelida, Gelida, 2001); i col·labora a diversos mitjans de la premsa i ràdio local i comarcal, com *El 3 de Vuit*, *La Fura* o Ràdio Gelida.

sanitat, ferrocarril, etc. que poden esdevenir font d'informació per a la recerca. S'ha descartat fer l'anàlisi dels expedients per manca de temps.

- **Sèrie d'obres majors**⁵: el buidatge dels expedients de la sèrie “06 Obres i Urbanisme. 07 Obres particulars i serveis. 07.01 Llicències d'obres particulars” entre els anys 1880-1940, ambdós inclosos, ha permès resseguir la construcció o reforma de nombroses cases d'estiueig, anomenades de vegades “casa-torre” o “chalet”. La informació que contenen els plànols de construcció, els permisos municipals per edificar, els informes, i altre tipus de documents que trobem a la sèrie m'han permès conèixer dades com: data de la construcció o reforma, nom del propietari, lloc de residència habitual del propietari, nom de l'arquitecte o mestre d'obres, conflictes produïts arrel de les obres i dades sobre l'evolució urbanística de Gelida. Per analitzar aquestes dades s'han dut a terme les següents tasques:

- consulta de la documentació a l'arxiu.
- fotografiar aquells expedients que contenien informació d'interès per a la recerca.
- crear un registre per a visualitzar un extracte de les dades: nom de la sèrie, data del document, títol de l'actuació realitzada (construcció / reforma / altres), carrer o barri, propietari, lloc de residència habitual del propietari, títol del document, constructor, referència fotogràfica, observacions.
- renumerar el codi de les fotografies a mida que s'anaven llegint els documents. La referència segueix la pauta: OM (obres majors) + nº.

Fruit d'aquest anàlisi de les dades he creat una taula on apareix la relació de les famílies que van estiuejar a Gelida des de finals del segle XIX fins la finalització de la Guerra Civil:

---

⁵ Consultar extracte de l'inventari de les obres majors i d'un expedient a l'annex. (Figs. 1 i 2)

NOMBRE	UBICACIÓ	NOM POPULAR DE LA CASA	ANY D'ACTUACIÓ	NOM DEL PROPIETARI	RESIDÈNCIA HABITUAL	CONSTRUCTOR
	Carrer Barceloneta (antigament carrer Barceloneta)					
1		Casa Pallejà	1884 (casa)	Clemente Munner Valls	Barcelona	
			1880-[1885]	Francesc Font (després es traslladen al Casal Font)	Barcelona	
			[1903] (casa actual)	Ramon Pallejà Carnicer	Barcelona	
2		Can Castells	1885 (reforma)	Ramon Riba Bayona	Barcelona	Juan Pascual (mestre d'obres) Laureano Arroyo Velasco (conformitat arquitecte municipal)
			1920 (reforma)	Ramon Castells	Barcelona	Amadeo Llopart (arquitecte)
			1934 (garatge)			José Ros i Ros (arquitecte)
3	Cantonada amb c. Sant Lluís i Av.11 de setembre.	Casa Boncompte	Finals s. XIX – inicis s. XX (hi viu)	[Manuel Mir Escudé]	Barcelona	
			1924 (reforma)	Miguel Abril	Barcelona (c. Diputació)	
			1933 (casa)	Francesc Boncompte	Barcelona (c. Consell de	José Ros i Ros (arquitecte)

			1934 (tanca per a la casa que vol construir)		Cent)	[Jaime] Roig (arquitecte)
4		Can Frigola	1902 (casa)	Ramon Pujol	Barcelona (c. Conde de Asalto)	
			1924 (reforma)			
5			1912 (reforma)	Elvira Riba	Barcelona	
6			1922 (reforma)	Pablo Planchon	Barcelona (c. Aribau)	
7			1927 (reforma)	Isidro Esteve Vigorós	Barcelona (c. Regomir)	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
8			1933 (reforma)	Tecla Casals Baronat	Barcelona (c.Corts Catalanes)	
Carrer Sant Lluís (antigament el tram inferior del carrer es deia Carretera de San Juan, Carretera de Salou o Carretera a la Estación)						
9		Torre Llobet	1886 (casa)	Juan Comajuncosas Almirall	Gelida	Juan Pascual (mestre d'obres) Laureano Arroyo Velasco (conformitat arquitecte municipal)
			1927 (reforma)	M ^a Josefa Comajuncosas Masana	Gelida	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
			1928 (reforma)			
10		Casa Jové	1886 (casa)	Mariano Mas Civil	Gelida	Juan Pascual (mestre d'obres)

			1886 (casa)	Lluís Mas Civil	Gelida	Juan Pascual (mestre d'obres)
			1913 (reforma de les 2 cases anteriors en 1 nova, casa actual)	Josep Maria Jové Arnabat	Barcelona (c. Muntaner)	Arnaldo Calvet (arquitecte)
			1916 (garatge)			
			1923 (reforma)			
			1935 (reforma)			
11		Torre Barba o Monturiol	1888 (casa)	Francisco Barba Martorell (germanes Teresa i Mercedes Barba Jofre)	Barcelona	Juan Pascual (mestre d'obres)
			1891(reforma)	Juan Monturiol	Barcelona	Pere Ros i Tort (mestre d'obres)
12		Can Valls o Escoles Velles	1891 (casa)	Juan Valls Bogatell	Barcelona	Juan Pascual (mestre d'obres)
			[1912] (garatge)			
			1919 (reforma)			
			1928 (reforma)			
13	Cantonada amb c. Montserrat		1892 (reforma)	Ramon Cortada Miralbell	Gelida	
14			1900 (reforma)	Juan Rius	Barcelona	

			1923 (reforma)		(c. Balmes)	
			1940 (reforma)			
15			1909 (casa)	José Montserrat Jorba	Gelida	Pere Ros i Tort (arquitecte)
			1926 (reforma)			
			1929 (garatge)	Cristóbal Montserrat Jorba	Gelida	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
16	Veí de Josep Maria Jové.		1923 (reforma)	José Calis	Barcelona (c. Iglesia)	
17			1926 (casa)	Buenaventura Coma		
Avinguda de Catalunya (antigament Carretera de San Juan, Carretera de Salou o Carretera a la Estación)						
18			1927 (tanca un terreny)	Jaime Cardús	Barcelona (Plaça Sanhelly)	José Ros i Ros (arquitecte)
	Intersecció amb la carretera de Sant Llorenç d'Hortons.		1930 (casa)			Carlos Martínez (arquitecte)
19	Cantonada amb c. Poeta Jaume Vila.		1935 (casa)	Pedro Laporta	Barcelona (c. Viladomat)	José Ros i Ros (arquitecte)
Carrer Montserrat (antigament carrer Montserrat)						
20			1924 (reforma)	Francisco Coll (possible estiuejant)		
21	Cantonada amb c. Lluís Guarro i c. Antoni Gaudí.		1924 (casa)	Manuel Rocabert	Barcelona (c. Claris)	[Jaime Parellada] (arquitecte)

			1929 (reforma)			José Ros i Ros (arquitecte municipal)
22	Cantonada amb c. Lluís Guarro i c. Molí Nou (prolongació). Veí de Santiago Valls.		1925 (casa)	Enrique Seguí Pou	Barcelona	José Ros i Ros (arquitecte)
23	Té una casa al nº 1.		1927 (hi viu)	Julio Haeffner Batella	Barcelona	
Carrer Major (antigament carrer Major i carrer Marquès de Gelida)						
24		Casa Vallribera Mir	1886 (casa)	César Ángel del Romero	Barcelona	Juan Pascual (mestre d'obres) Laureano Arroyo Velasco (conformitat arquitecte municipal)
			Inicis s. XX (hi viuen)	Manuel Mir Escudé i Francisca Pujol Sábat	Barcelona (c. Làuria)	
25	2 cases, nº 56 i 58.		1891 (reforma)	Luís Castellví Vendrell	Barcelona	Juan Pascual (mestre d'obres)
26			1914 (reforma)	José Pamies Corrons	Barcelona (Passeig St. Joan)	
27			1921 (casa)	Manuel Ràfols Xatart	Barcelona (c. Carolines)	José Graner Prat (mestre d'obres)
28	Cantonada amb c. Barceloneta.		1923 (reforma)	Vídua de Sastre Marqués	Barcelona (c. Girona)	

Carrer del Pi (antigament carrer del Pi)						
29			1908 (reforma)	Francisco Font (potser Francisco Font Mateu)	Barcelona	
30	2 cases, nº 75 i 77. Cantonada amb [c. Lluís Guarro]		1933 (casa)	Rafael Balmes	Barcelona (c. Ganduxer)	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
31			1933 (reforma)	Enric Masana	Barcelona (c. Calàbria)	
32	nº135.		1933 (reforma)	Hereders Heros	Barcelona (c. Diputació)	
Carrer Sant Jordi (antigament carreró sense nom)						
33		Casa Cardús	1924 (reforma)	Jaime Cardús	Barcelona	
Carrer Sant Antoni (antigament carrer Sant Antoni)						
34			1925 (reforma)	Ramon Gines	Barcelona	
Plaça del Pi (antigament carrer del Pi)						
35	Germà de Candelaria i Mercedes Altimiras Ferrer.	[Casa Altimiras]	1920 (reforma)	Ángel Altimiras Ferrer	Gelida	
			1922 (reforma)		Barcelona (ara viu a Gelida)	

Carrer Lluís Guarro (antigament carrer Santa Rosa i carrer Apeadero o Avenida Funicular)						
36	Als límits amb c. Pi i c. Montserrat.		1910 (posar tanques a una vinya)	Ramon Altimiras Vilar	Barcelona	
	Apareix com c. Santa Rosa, el qual s'està projectant.		1911 (terreny)			
	Projecte d'urbanització de la zona del baixador del Funicular, impulsat per elles, on hi tenen terrenys. Tenen conflictes amb els estiuejants Juan Valls i M ^a Josefa Comajuncosas, ja que la prolongació del c. Apeadero Funicular (actual c. Lluís Guarro), on elles volen construir 2 torres, afecta les finques d'aquests estiuejants.		1924-1931	germanes Candelaria i Mercedes Altimiras Ferrer	Gelida	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
37	Cantonada amb Passatge Altimiras.		1925 (casa actual)		Gelida	Buenaventura Bassegodas (arquitecte)
38	c. Avinguda Funicular - Passatge Altimiras.		1925 (casa)			Jaime Sanhelly (arquitecte)
39	Cantonada amb c. Antoni Gaudí.		1927 (casa)			José Ros i Ros (arquitecte)
Carrer Antoni Gaudí (antigament carrer del Ángel)						
40			1934 (casa)	Amàlia Pou	Barcelona	José Ros i Ros (arquitecte)

			1940 (reforma)			
Carrer Molí Nou (antigament carrer de la Merced)						
41			1929 (terreny)	Juan Sanromá Soler	Barcelona (c. Viladomat)	
			1931 (casa)			
Ronda President Francesc Macià (antigament un camí sense nom)						
42	Limita amb els horts de les germanes Altimires (inici Passatge).		1924 (terreny)	Inés Boatell Mullerat	Barcelona (c. Girona)	
Carrer Anoià (antigament carrer en projecte, sense nom)						
43	Cantonada amb el camí de la Font Barbuda.	Casal Maria	1929 (casa)	José Solé Recasens (possible estiuejant)	Gelida (c. Sant Jaume)	Carlos Martínez (arquitecte)
Carrer Mossèn Jaume Via (antigament carrer San José, Mediodía i carrer San Jaime)						
44	Cantonada amb c. Alt Penedès.	Casa Riba	1925 (casa)	Ramon Riba Pla	Barcelona (c. Còrsega)	José Ros i Ros (arquitecte)
			1929 (reforma)			José Ros i Ros (arquitecte municipal)
45			1929 (reforma)	José Montserrat Jorba	Barcelona (c. Provença)	
46	Cantonada amb c. Alt Penedès i c. Circumval·lació.		1939 (anexió d'un terreny a la torre)	Juan Gras Prat i Maria Pascual Carol (vídua de Prat)	Barcelona (c. Aribau)	

Plaça de la Vila (antigament Plaça de la República) – Carrer d' Àngel Guimerà (antigament carrer Major i Paseo Àngel Guimerà)						
47		La Pista de la UCG	1933 (inauguració billars i cafè)	Casal Gelidenc	President : Antoni Voltà Gibert	Carlos Martínez (arquitecte)
Carrer d' Àngel Guimerà (antigament carrer Major i Paseo Àngel Guimerà)						
48		Casa Delfín	1926 (casa)	Delfin Mas Valls	Gelida	Ramon Raventós (arquitecte)
Camí Vell de l'Estació (antigament Antic camí a l'estació i Camí Vell de l'estació)						
49	Cantonada amb c. Mirador.		1923 (casa)	Jacinto Cardús	Barcelona	José Ros i Ros (arquitecte)
			1926 (tanca en terreny annex a la casa)			
50			1934 (reforma)	Baldomero Vigo Lluch	Barcelona (c. Rics Rosas)	
51			1934 (hi viu)	[Francesc] Boncompte	Barcelona	
Carrer Vicenç Perelló (antigament Carretera de Martorell i carrer Vicenç F. Perelló)						
52	Enfront la casa de 1925, a l'altre costat del carrer.		1923 (terreny)	Inés Boatell Mullerat (vídua d'Albet)	Barcelona (c. Girona)	
53	Cantonada amb c. Mirador.		1925 (casa)			
54			1924 (reforma)	Luis Aragall Pujol	Barcelona	

55	Potser situada a Av. Corts Catalanes		1935 (casa)	Rafael Raurich Vilà	Barcelona (c. Cortes)	José Ros i Ros (arquitecte)
Carrer del Carme (antigament carrer del Carme, carrer de les Banyes o carretera Colomer)						
56	Cantonada amb carrer particular.		1924 (reforma)	José Via Clovell	Barcelona (c. Diputació)	
Avinguda Colomer (antigament carrer San José, i Paseo o Avenida Colomer)						
57	Compra el terreny a Joan Colomer Guitart. Probablement és la mateixa casa que la nº 55.		1908 (terreny)	Joaquin Trays Urgellés	Barcelona (c. París)	
			1910 (casa)			
58	El terreny és propietat de Joaquin Trays Urgellés.		1909 (casa)	Juan Serra Gual	Gelida	Agustín Mas (mestre d'obres)
59	El terreny limita amb la carretera de Martorell-St. Sadurní.	Casa Trabal	1916 (explanació terreny)	Ramon Trabal Palet	Barcelona (Rambla de Catalunya)	José Pauronill (arquitecte)
	Veí de Francisco Canals (esquerra) i Lluís Pomar (dreta). El terreny limita amb la carretera de Martorell-St. Sadurní.		1918 (casa)			
60		Casa Canals	1917 (ja hi viu)	Francisco Canals	Barcelona (c. Corts)	
61	Veí de Ramon Trabal i Francisco Canals (a l'esquerra respectivament).	Casa Pomar	1918 (casa)	Lluís Pomar i Pomar	Barcelona (Travessera de Dalt)	José Pauronill (arquitecte)
62	Tenen 6 solars conjuntament en aquest carrer l'any 1923.		1923 (terreny)	[Jacinto] Cardús	Barcelona (c. Gran Via)	

			1923 (terreny)	Luis Aragall Pujol	Barcelona (c. Muntaner)	
63			1923 (terreny)	Julio/Julián Haeffner Batella	Barcelona (c. Consell de Cent)	
			1927 (terreny)			
	Situada a la intersecció entre els 2 trams de l'avinguda.	Casa Haeffner	1930 (casa)			Carlos Martínez (arquitecte)
64	Per la part posterior limita amb c. St. Pere.		1935 (casa)			José Ros i Ros (arquitecte)
65	Veí de Ramon Bulet i Jacinto Cardús (a l'esquerra respectivament). La casa està situada a la dreta de la casa Pomar.		1924 (ja hi viu)	Agustín Pomar	Barcelona	
66	Veí de Julio Haeffner i de José Vendrell. El terreny limita amb la carretera de Martorell-St. Sadurní.		1924 (terreny)	Àngel Rull Miret	Barcelona (c. Rosselló)	
			1925 (casa)		Barcelona (c. Còrsega)	
	Enllumenat públic i pavimentació del carril central del carrer pel pas de vehicles.		1924	Veïns del carrer: Agustín Pomar, Àngel Rull, Ramon Trabal, Julian Haeffner, Francisco Canals, Jacinto Cardús i Luis Aragall.		
67	Limita amb el c. St. Pere i c. Carme. Veí de Valentín Sala.		1926 (casa)	Juan B. de Miquel	Barcelona (c. Rosselló)	José Ros i Ros (arquitecte)

68	Limita amb el c. St. Pere. Veí de Francisco Alfonso (dreta).		1926 (ja hi viu)	Francisco Canals	Barcelona	
69	Veí de Ramon Bulet i Agustí Pomar (a la dreta respectivament).		1926 (ja hi viu en una casa)	Jacinto Cardús	Barcelona (c. Gran Via)	
70	Veí d' Agustín Pomar (esquerra) i Jacinto Cardús (dreta).		1926 (casa)	Ramon Bulet	Barcelona (c. Calàbria)	
71			1926 (casa)	Pedro Sábat		
72	Limita amb el c. St. Pere i amb c. Pintor Joan Llimona o c. de la Saborida. Veí de Pedro Parera (c. St. Pere, enfront) i de Francisco Canals (esquerra).		1927 (casa)	Francisco Alfonso	Barcelona (c. Rosselló)	José Ros i Ros (arquitecte)
73	Limita amb c. St. Pere i amb c. Pintor Joan Llimona o c. de la Saborida. Veí de Manuela Malprá.		1927 (casa)	Guillermo Arró	Gelida	José Ros i Ros (arquitecte)
74	Veïna de Guillermo Arró. Té dues cases més en carrers sense especificar.		1928 (casa)	Manuela Malprá	Barcelona (c. Alcolea)	José Ros i Ros (arquitecte)
75	Veí de Juan B. de Miquel (dreta).		1930 (casa)	Valentín Sala	Barcelona (c. Alcolea)	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
76	nº10.		1930 (casa)	Mª Soledad Gómez	Barcelona (c. Casp)	José Ros i Ros (arquitecte municipal)

77	Projecte de clavegueram de la zona. Apareix Ramon Trabal com a propietari d'un extens terreny situat entre el tram de l'Av. Colomer que va a la carretera i aquesta.		1931			
78	Veí d'Àngel Rull (dreta i part posterior) i de Julio Haeffner.		1935 (casa)	José Vendrell	Barcelona (c. Escoltes Pies)	
79	Veí de Julio Haeffner (dreta), José Vendrell (esquerra) i Àngel Rull (part posterior).		1935 (casa)	Rafael Raurich Vilà	Barcelona (c. Cortes)	José Ros i Ros (arquitecte)
80	Casa situada als terrenys de Ramon Trabal situats entre el tram de l'Av. Colomer que va a la carretera i aquesta.		1935 (casa)	Mercedes de Gargallo	Barcelona (c. Diputació)	
81	Casa situada als terrenys de Ramon Trabal. Cantonada amb carretera Martorell-St. Sadurní.		1935 (casa)	Julia i Pilar de Azara	Barcelona (c. Diputació)	José Ros i Ros (arquitecte)
Carrer Sant Pere (antigament carrer San Pedro)						
82	2 cases. Una fa cantonada amb c. Pintor Llimona o c. de la Saborida, i l'altra amb c. St. Pere. Veïns: Juan Pujol i José Palau.		1919 (casa)	Juan Rubert	Barcelona (c. Bruc)	Ricard ? (arquitecte)
83	Veí de Juan Rubert i Juan Pujol.		1919 (ja hi viu)	José Palau		

84	Cantonada c. Pintor Llimona o c. de la Saborida. 2 cases. Veí de Francisco Alfonso.		1927 (casa)	Pedro Parera	Gelida	José Ros i Ros (arquitecte)
85	Limita amb c. en projecte		1932 (casa)	Vicente Ramos	Barcelona (c. París)	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
86	Limita amb Carretera de la Cavina [c. Coral Artesans]		1932 (casa)	Emilio Redecilla Arias	Barcelona (c. Ganduxer)	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
87	Limita amb carretera de Can Cases [c. Coral Artesans]. Veïns: Vicente Ramos (esquerra) i Emilio Redecilla (dreta)		1933 (casa)	Josep Sauquet	Barcelona (Av. Prat de la Riba)	
88	Cantonada amb c. en projecte		1939 (terreny)	José Palou Piera	Barcelona (c. Diputació)	José Ros i Ros (arquitecte)
			1941 (casa)			
89			1940 (ja hi viu)	Antonio Morlá	Barcelona	
Carrer Pintor Llimona o Carrer de la Saborida (antigament carrers en projecte)						
90	c.en projecte entre c. St Pere i Av. Colomer		[1919 (terreny)]	Juan Pujol Soler	Barcelona (c. Cortes)	
			1939 (tanca terreny)			
Carrer de la Font Freda (antigament carrer en projecte)						
91		Casa Gaynés	1930 (tanca i garage)	José Gaynés Nat	Barcelona (c. Jaume I)	José Ros i Ros (arquitecte)

						municipal)
			1931 (casa)			Luis G. Colomer Ballot (arquitecte)
Carrer Dr. Gamissans (antigament carrer en projecte)						
92	Limita amb Av. Colomer	Casa Badia o "Torre del Barco"	1934 (tanca)	Ramon Badia Salgà	Barcelona (c. Portaferriassa)	
			1934 (casa)		Barcelona (c. Consell de Cent)	José Ros i Ros (arquitecte)
93	Limita amb Av. Corts Catalanes		1933 (explanació terreny)	Ángel Gamissans Torrella	Barcelona (c. Consell de Cent)	Delfín Mas Valls (arquitecte)
	No hi ha plànol d'urbanització d'aquesta zona a l'època		1934 (casa)			José Maria Sagnier (arquitecte)
Carrer Vista Alegre (antigament carrer en projecte)						
94	2 cases adossades		1935 (casa)	Ramon Badia Salgà	Barcelona (Av. Pau Casals)	José Ros i Ros (arquitecte)
Av. Corts Catalanes (antigament carretera de Martorell a Sant Sadurní)						
95	Davant cruïlla amb c. Mirador		1910 (casa)	Inés Boatell Mullerat	Barcelona (c. Girona)	
96	Davant jardí casa Trabal		1918 (casa)	Camilo Vives Roig		José Ros i Ros (arquitecte)

97			1924 (casa)	José Pujol Puig i Josefa Germà Busquets	Barcelona (c. Bisbe)	José Ros i Ros (arquitecte)
98	Cantonada amb Av. Colomer		1931 (casa)	Emilio Berini	Barcelona (c. Villarroel)	Luis G. Colomer i Ballot (arquitecte)
99			1933 (casa)	Antonio Valls	Barcelona (c. Provença)	
100	Cantonada amb carrer en projecte [carrer Gabriel Ferrerter]		1934 (casa i garatge)	Ángel Gamissans Torrella	Barcelona (c. Consell de Cent)	Santiago Casulleras (arquitecte)
101			1940 (ja hi viu)	Elisa Terré		
102	Al costat d'una altra finca seva. Veïna d'Elisa Terré i Julia i Pilar de Azara.		1941 (casa)	Mercedes de Gargallo		José Ros i Ros (arquitecte)
Carrer Marquès de Gelida (antigament carrer Major)						
103	Cantonada amb carreró		1921 (casa)	Luis Aragall Pujol	Barcelona (c. Muntaner)	José March (mestre d'obres)
Carrer Dr. Galès (antigament carrer sense nom i després carrer Dr. Galès)						
104	Cantonada amb c. Alt Penedès	Casal Vertientes o antic "Chalet Ramis"	1925 (casa)	Francisco Ramis	Barcelona (c. Notariat)	Francisco de P. [Quintanar] (arquitecte)
			1935 (reforma)	Manuel Barceló	Barcelona	
105	Casa annexa al Casal Vertientes		1926 (casa)	Francisco Ramis	Barcelona (c. Notariat)	
106			1934 (casa)	Jaume Sabé	Barcelona (c. Viladomat)	

107	Veïna Jaume Sabé		1935 (casa)	Maria Sallent Ribera	Barcelona (c. Fontanella)	José Ros i Ros (arquitecte)
108	Cantonada amb c. Alt Penedès		1935 (casa)	Pedro Campi Alsina	Sarrià (c. Sarrià)	José Ros i Ros (arquitecte)
c. Sant Miquel (antigament carrer San Miguel o camí de la font de San Miguel)						
109			1932 (reforma)	Salvador Soler Estrada	Carretera de Collblanc	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
Passeig Circumval·lació (antigament Camí dels Horts)						
110	al Camí dels Horts (s'està urbanitzant el Passeig Circumval·lació)		1934 (tanca terreny)	Rafael Balmes	Barcelona (c. Ganduxer)	
Barri de Sant Salvador						
111	Camí de San Joan	Torre Albet	1880 (casa)	José Albet Quintana	Gelida	Laureano Arroyo Velasco (arquitecte)
Carrer d'Anselm Clavé (antigament carretera de Martorell a Sant Sadurní o Vilafranca)						
112		Casa Pàmies	1929 (casa)	José Pàmias Corrons	Barcelona (Passeig St. Joan)	Carlos Martínez (arquitecte)
			1929 (conducció aigua des de la Font Cantillepa)			
Carrer dels Tarongers (antigament El Recó)						
113	El Recó	Can Presas	1924 (casa)	Adrià Presas Piqué		Julio M ^a Fossas (arquitecte)

Camí de la Coma (antigament partida de "Las Comas")						
114		Casal Font	1926 (construcció camí i pont)	Alexandre Font i Pla	Barcelona (c. València)	José Ros i Ros (arquitecte)
			1928 (casa)			
Carretera de Sant Llorenç d'Hortons						
115	Intersecció amb un carrer en construcció		1930 (casa)	Jaime Cardús	Barcelona (Plaça St. Miquel)	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
No es coneix ubicació						
116	Zona Avinguda Colomer (2 cases)		1928 (casa)	Manuela Malprá		
117	Urbanització d'uns terrenys seus al costat de la via del funicular. Ven terres per la construcció del funicular a la S.A Funicular de Gelida.		1924	Francisca Pujol de Mir		
118	c. Acequia Comunal (podria ser l'actual Passeig Circumval·lació o zona propera al c. Escorxador)		1929 (casa)	Emilio Redecilla Arias	Barcelona (c. Ganduxer)	José Ros i Ros (arquitecte municipal)
119	c. Fermin Galan		1934 (reforma)	Manuel Sabater Buxons	Barcelona (c. Corts Catalanes)	
120	Carrer en projecte prop de l'Av. Colomer		1935 (casa)	Ángel Gamissans Torrella	Barcelona (c. Consell de Cent)	El nom apareix al plànol però no s'entén

121	c. Jose Antonio [final de l'actual c. Major o inici de l'actual c. del Pi]. Té unes cases mig en runes amb inquilins		1940	Carmen Rovira de Balmas	Barcelona (c. Muntaner)	
122	Construcció d'unes cases		1940-1941	Juan Rubert	Barcelona (c. Bruc)	José Ros i Ros (arquitecte)

Fons fotogràfics: Els fons fotogràfics consultats tenen en comú el fet que ens il·lustren les activitats dels estiuejants durant les seves estades a Gelida, tant sigui en l'àmbit familiar de la torre o bé a través de diverses activitats lúdiques que feien al poble.

Part dels fons fotogràfics es conserven en arxius públics però la gran majoria estan a mans dels descendents de les famílies estiuejants, fet que complica la seva localització i consulta.

Fons fotogràfics conservats a arxius públics:

Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès (ACAP)⁶: S'han trobat un total de 12 fotografies pertanyents a la col·lecció Thomas. El suport de les fotografies és plàstic acetat. Formats 9,2x15 cm. Són negatius en blanc i negre.

CODI FOTOGRAFIA	DATAció	TÍTOL
020103830000086	[1905-1920]	Vista dels carrers Sant Lluís i Barceloneta
020103830000088	[1919-1930]	Vista de les torres d'estiueig de l'Avinguda Colomer i d'una part del poble.
020103830000091	[1919-1925]	Vista general del poble. Al fons, l'Avinguda Colomer.
020103830000096	[1910-1916]	Vista general del poble. Al fons, l'Avinguda Colomer.
020103830000099	[1903-1920]	Vista del carrer Sant Lluís amb alguns veïns.
020103830000103	[1903-1920]	Vista del carrer Barceloneta amb alguns veïns.
020103830000106	[1920-1930]	Vista de les torres d'estiueig del carrer Sant Lluís.
020103830000110	[1910-1925]	Grup de gent benestant a la Font de Can Torrents.
020103830000111	[1905-1920]	Grup de gent benestant a la Font Barbuda.
020103830000112	[1909-1920]	Grup de dones i nens benestants a la Font de Cantillepa. Al fons, el Castell de Gelida.
020103830000113	[1905-1920]	Vista de la Font Freda amb un grup d'estiuejants.
020103830000114	[1909-1920]	Grup de persones benestants retratant-se al carrer del Sol, prop del pont de Sant Miquel.

⁶ Les fotografies no han estat incloses a l'annex de la versió electrònica d'aquest treball per no obtenir el permís per part de l'arxiu que en té la custòdia i propietat. Es poden consultar a la versió del treball que està dipositada a l'ESAGED i a l'arxiu.

Arxiu de l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya (IEFC)⁷: S'han trobat un total de 15 fotografies pertanyents a la col·lecció Roisin. El suport de les fotografies és placa de vidre. Formats 10x15 cm. i 13x18 cm. Són negatius.

CODI FOTOGRAFIA	DATAció	TÍTOL	OBSERVACIONS
ACM-9-7358v	[1920-1930]	Vista del carrer Major, a la dreta la Casa Vallribera Mir i la botiga A. Figueres.	Postal d'època
ACM-9-7368v	[1920-1930]	Vista de la Font Freda.	
ACM-9-7368v	[1920-1939]	Vista del Casal Font.	
ACM-9-7370v	[1920-1939]	Vista de les torres d'estiueig de l'Avinguda Colomer.	
ACM-9-7372v	[1920-1939]	Vista del poble i l'Avinguda Colomer. A primer terme, un camp d'oliveres.	
ACM-9-7373v	[1920-1939]	Vista de les torres d'estiueig de l'Avinguda Colomer.	
ACM-9-7375v	[1920-1939]	Vista de la Font Barbuda.	
ACM-9-7376v	[1920-1939]	Vista de la Font de Cantillepa.	
ACM-9-7382v	[1910-1919]	Vista d'un grup de dones a la Font de Can Torrents.	Postal d'època
ACM-9-7386v	[1910-1919]	Vista de la Font de Cantillepa amb el castell de Gelida al fons.	
ACM-9-7387v	[1910-1919]	Grup de persones a la Font de Can Torrents.	Postal d'època
ACM-9-7393v	[1910-1929]	Grup de persones a la Font Barbuda.	
ACM-9-7398v	[1910-1929]	Vista de la façana posterior de Can Valls envoltada per l'hort i jardí. Al fons, Cal Jové.	
ACM-9-7399v	[1900-1915]	Vista de la carretera de Gelida amb les cases Pallejà i Monturiol, entre d'altres.	
ACM-9-7400v	[1920-1939]	Vista de la Casa Torras amb el castell de Gelida al fons.	

També s'han consultat altres institucions susceptibles de tenir fotografies relacionades amb la temàtica, però la cerca no ha donat resultats. Aquestes institucions consultades han estat:

⁷ Les fotografies no han estat incloses a l'annex de la versió electrònica d'aquest treball per no obtenir el permís per part de l'arxiu que en té la custòdia i propietat. Es poden consultar a la versió del treball que està dipositada a l'ESAGED i a l'arxiu.

Arxiu fotogràfic de Barcelona (AFB):

tan sols hi ha un sobre de la *Sociedad de Atracción de Forasteros* que contenia una fotografia on apareix el funicular de Gelida.

Arxiu del Centre Excursionista de Catalunya (CEC)

Arxiu fotogràfic Mas (Institut Amatller d'Art Hispànic)

Museu Frederic Marès (MFM)

Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC)

Fons fotogràfics conservats per descendents de les famílies estiuejants:

Per realitzar aquest treball s'ha contactat amb algunes famílies que van estiuejar a Gelida des de finals del segle XIX i al llarg de les primeres dècades del segle XX, i que amb el temps han creat un vincle molt fort amb la població, tant que inclòs en alguns casos han fixat la seva residència a la vila des de fa temps. Cal destacar que en molts casos segueixen residint a l'antiga torre d'estiueig. Aquestes famílies són:

- *Família Vallribera Mir⁸*: Família originària de Barcelona relacionada amb el món editorial i artístic que es va instal·lar primerament a una casa d'estiueig del c. Barceloneta (actualment desapareguda, es trobava al lloc que ocupa l'actual Casa Boncompte), i posteriorment i ja de manera definitiva a una torre del c. del Pi construïda l'any 1885 (actual casa Vallribera Mir). Manuel Mir Escudé (1877-1931) fou considerat el millor gravador a la pedra del país al seu temps, i amb la seva dona, Francesca Pujol Sábat, passaran llargues temporades a la casa, on hi tenien ametllers, vinya, un celler i cups de vi, que utilitzaven també les famílies pageses de la vila. La persona de contacte ha estat Berta Vallribera Mir, néta de l'artista, que actualment segueix molt vinculada al poble i hi passa els caps de setmana i temporades de vacances.

S'han consultat els àlbums de fotografies familiars proporcionats per Berta Vallribera i s'ha fet una selecció de les imatges tenint en compte la seva relació amb la temàtica de l'estiueig. S'han digitalitzat un total de 301 fotografies en suport paper, de diversos formats. A continuació se'n fa una relació d'algunes:

---

⁸ Les fotografies no han estat incloses a l'annex de la versió electrònica d'aquest treball per no obtenir el permís per part de la família que en té la custòdia i propietat. Es poden consultar a la versió del treball que està dipositada a l'ESAGED.

CODI FOTOGRAFIA	DATACIÓ	TÍTOL	OBSERVACIONS
VM_52	[1930-40]	Francina Mir davant la reixa de la torre d'estiueig del carrer del Pi.	Positiu en paper
VM_113	[1915-24]	Grup d'estiuejants al jardí de la torre de la família Mir (actual casa Boncompte). A l'esquerra, Manuel Mir Escudé, vestit de blanc i amb barret.	Positiu en paper
VM_130	[1915-24]	Vista del paisatge de la vessant nord del poble, amb la carretera de Salou (actual Av. Catalunya), els camps de vinyes, i les cases, entre les quals destaquen algunes torres d'estiuejants: la Torre Barba, a la dreta, i la Torre Pallejà i la torre de la família Mir a l'esquerra, a l'extrem del carrer.	Positiu en paper
VM_150	[1915-24]	Grup d'estiuejants als balcons i jardí de la torre de la família Mir (actual casa Boncompte). Les nenes del balcó superior són, d'esquerra a dreta, Anna Maria i Maria Antònia Pallejà Camaló.	Positiu en paper
VM_158	[1915-25]	Retrat de Manuel Mir Escudé i la seva esposa, Francesca, al jardí de la torre del c. del Pi.	Positiu en paper

- *Família Frigola*: descendents de Ramon Pujol Canalías, constructor barceloní que l'any 1902 fa edificar una torre d'estiueig al c. Barceloneta. La família ha estat molt vinculada a Gelida des d'aleshores. A la casa hi viu actualment Montserrat Frigola Pujol. S'ha contactat amb ella i la seva germana Maria Rosa, besnétes de Ramon Pujol, però no conserven fotografies de l'època, comenten que les van perdre.

- *Família Llobet⁹*: descendents de Juan Comajuncosas Almirall, que va fer construir una torre l'any 1886, tot i ser gelidenc. La neboda de la seva filla, Mª Josefa Civil Juncosa, heretarà la casa i serà ella i la seva família, que viuen a Barcelona, els qui aniran a passar-hi els estius. Durant la Guerra Civil, l'any 1938, una bomba destrueix el seu pis de Barcelona i s'instal·laran de manera permanent a la torre d'estiueig. La persona de contacte ha estat Elisenda Llobet Barbany, néta de Mª Josefa Civil Juncosa, que actualment viu a Gelida.

⁹ Les fotografies no han estat incloses a l'annex de la versió electrònica d'aquest treball per no obtenir el permís per part de la família que en té la custòdia i propietat. Es poden consultar a la versió del treball que està dipositada a l'ESAGED.

La família conserva un gran nombre de fotografies familiars, una bona part d'elles en suport de placa de vidre. Malauradament es troben en unes condicions de conservació precàries. La temàtica de les fotografies és sobretot de viatges que realitzava la família o estades a una casa familiar a una altra població. S'han digitalitzat un total de 23 fotografies en suport vidre, plàstic i paper, de diversos formats. A continuació se'n fa una relació d'algunes:

CODI FOTOGRAFIA	DATAció	TÍTOL	OBSERVACIONS
LLB_6	[1930-1933]	Retrat de la família Barbany Civil al voltant de la taula del menjador del pis de Barcelona. A l'extrem dret, el matrimoni ? Barbany i M ^a Josefa Civil Juncosa, i a l'extrem esquerra les seves dues filles Roser i Concepció. A primer terme, a l'esquerra, el fotògraf.	Positiu en paper
LLB_10	1929	Les germanes Roser i Concepció Barbany Civil al balcó del pis de Barcelona. Al fons, la vista del carrer Pelai.	Negatiu en placa de vidre estereoscòpica
LLB_13	[1915-35]	Vista del castell de Gelida des d'un punt proper a la Font de Cantillepa.	Positiu paper
LLB_15	[1929-31]	Família Civil Barbany passejant per un carrer de Gelida, davant de la tanca d'una torre d'estiueig.	Negatiu en plàstic estereoscòpic

A banda de les famílies també s'ha contactat amb dues persones que conservaven una còpies de fotografies relacionades amb el tema del treball:

- *Josep Solé Llopart*¹⁰: gelidenc i veí del c. Barceloneta, a la casa coneguda com Cal Recapte. Té molta amistat amb la senyora Anna Maria Singla Closa, descendent de la família d'estiuejants Pallejà, que van construir una torre cap al 1903 just al davant de la casa de Josep Solé. Arrel d'aquesta relació conserva la fotografia que il·lustra la portada d'aquest

¹⁰ La fotografia no ha estat inclosa a l'annex de la versió electrònica d'aquest treball per no obtenir el permís per part de la persona que en té la custòdia i propietat. Es pot consultar a la versió del treball que està dipositada a l'ESAGED.

treball, còpia de la fotografia original que va realitzar probablement Antoni Pallejà i que actualment està desapareguda del fons fotogràfic d'aquesta família.

- *Enric Carafí Morera*¹¹: historiador local que des de fa molts anys col·lecciona objectes i fons documentals relacionats amb la història de Gelida. Alguns documents de la seva col·lecció tenen relació amb famílies estiuejants, seria el cas de les fotografies, dibuixos i poemes de la família Pallejà, i d'algunes fotografies soltes de la família Valls; o bé de famílies gelidenques que estaven en el cercle d'amistats de la colònia, com per exemple la família Mas i la família Galès, de la qual té una gran quantitat de fotografies. A més, també ha anat adquirint diverses targetes postals.

S'han digitalitzat un total de 43 fotografies en suport paper i vidre, de diversos formats. A continuació se'n fa una relació d'algunes:

CODI FOTOGRAFIA	DATAció	TÍTOL	OBSERVACIONS
EC_1	00-09-1916	Retrat dels assistents al 1er concurs fotogràfic de Gelida, asseguts a la terrassa de la Torre Pallejà. (Fotografia original de la família Pallejà)	Positiu en paper
EC_2	00-09-1916	Revers de la fotografia anterior, amb text manuscrit de l'època i amb etiquetes adhesives identificatives de la col·lecció d'Enric Carafí.	Positiu en paper
EC_5	[1927]	Retrat, d'esquerra a dreta, de Santiago Valls Pallejà, Joan Valls Pallejà i Delfí Mas Valls vestits amb l'uniforme d'oficials de la Creu Roja de Gelida.	Positiu en paper

¹¹ Consultar algunes de les fotografies de la col·lecció d'Enric Carafí Morera. (Figs. 3, 4, i 5). Les fotografies provinents de la família Pallejà es poden consultar al treball guanyador de la XIII Beca Fundació Dr. Melcior Colet : 2008: *El fons de la família Pallejà. Retrats del lleure burgès 1880-1940*, Gemma Alonso Guivernau i Sara Folch de la Fuente. (Una còpia del treball està dipositada a l'entitat l'Associació d'Amics del Castell de Gelida).

CODI FOTOGRAFIA	DATAció	Títol	OBSERVACIONS
EC_6	26-05-1927	Vista del carrer Marquès de Gelida, amb la desfilada dels oficials de la Creu Roja al capdavant i el gruix de la població que els segueix. A primer terme, Jesús Sánchez Diezma i Joan Valls Pallejà. Al seu darrera, Jaume Valls Bogatell, Ramon Llopart i Delfí Mas Valls.	Positiu en paper. Targeta postal.

3.3 Propostes de tractament arxivístic sobre els fons fotogràfics relacionats amb l'estiueig a Gelida: conservació, accés i difusió:

En els fons fotogràfics consultats hi ha una característica comuna, i és que no han estat objecte d'una conservació prou adequada i l'accés es restringeix als membres de la pròpia família. Són fons que no són percebuts pels seus propietaris com a patrimoni documental i amb un valor històric, sinó com a objectes que tenen únicament un valor sentimental per a la família i que, tot i la seva antiguitat i fragilitat, no han estat tractats d'una manera especial dins el conjunt de documents i objectes familiars.

Un dels objectius d'aquest treball és precisament la posada en valor d'aquest patrimoni i fer possible el seu accés públic. A continuació es planteja un seguit de pautes que es podrien aplicar per aconseguir aquest objectiu:

Criteris de conservació:

- fotografies en suport paper: la majoria de les persones amb qui s'ha contactat guarden les fotografies en àlbums amb fulls de plàstic separadors, que cobreixen les fotografies i amb el temps s'hi adhereixen. També s'ha observat que en alguns casos els estrips han estat reparats amb cinta adhesiva transparent i que les fotografies presenten ditades. En cap cas les famílies havien digitalitzat aquests fons fotogràfics.

Proposta: les fotografies s'han de netejar amb guants de cotó per no deixar greix i un pinzell per treure'n la pols. Seguidament s'han de guardar en un àlbum amb fulls de paper gruixut, si és possible, paper de conservació. Per subjectar les fotografies es recomana que el propi full tingui uns talls a les cantoneres per encaixar la fotografia, o bé un fil o unes cantoneres de paper. També és bo que les fotografies quedin protegides per un full de paper separador. D'aquesta manera es poden tenir les fotografies en un àlbum per consultar-les quan es vulgui, però estan més ben conservades. Una altra manera de guardar-les, però que dificulta més la seva visualització, és col·locar-les individualment en fundes de paper de conservació. Per abaratir costos es pot comprar un rotlle d'aquest tipus de paper i tallar-lo a la mida que es necessiti. Les fotografies, ja en fundes, s'han de col·locar en una capsa de cartró de conservació. Finalment, per informar del contingut, s'escriu en llapis a la part exterior de la funda el títol o codi de la fotografia. També es recomana escriure a l'exterior de la capsa la relació de les fotografies que conté i així s'evita manipular excessivament les fotografies quan en busquem una en concret. La capsa s'ubicarà en un lloc de la casa que sigui sec, fosc i amb una temperatura fresca. Periòdicament s'ha de controlar que no hi hagi cap insecte que pugui afectar els documents.

- fotografies en placa de vidre: les fotografies que s'han pogut consultar es troben guardades en les seves capses i fundes originals i s'apilen dins de capses grans de cartró. Presenten molta pols i deteriorament en les emulsions. Es guarden en un lloc fosc però amb molta humitat. Les fotografies no han estat digitalitzades.

Proposta: primerament les fotografies s'han de netejar per retirar la brutícia adherida. Es farà amb uns guants de cotó per no deixar greix i un pinzell per treure'n la pols. Seguidament es prepara un bastonet on s'hi col·loca en un extrem una mica de cotó fluix impregnat amb una solució de 25% d'alcohol i 75% d'aigua destil·lada, i es va netejant la superfície de la placa que no té l'emulsió. Les plaques de vidre es guardaran de manera individualitzada en fundes de paper de conservació. Per abaratir costos es pot comprar un rotlle d'aquest tipus de paper i tallar-lo a la mida que es necessiti. Les fotografies, ja en fundes, s'han de col·locar en una capsa de cartró de conservació. Les

capses i fundes originals de les plaques de vidre es poden guardar, també havent retirat prèviament la pols amb un pinzell, en una capsa apart. Finalment, per informar del contingut, s'escriu en llapis a la part exterior de la funda el títol o codi de la fotografia. També es recomana escriure a l'exterior de la capsa la relació de les fotografies que conté i així s'evita manipular excessivament les fotografies quan en busquem una en concret. La capsa s'ubicarà en un lloc de la casa que sigui sec, fosc i amb una temperatura fresca. Periòdicament s'ha de controlar que no hi hagi cap insecte que pugui afectar els documents.

- negatius en plàstic acetat: les fotografies que s'han pogut consultar d'aquest tipus, molt escasses, es troben guardades en les seves fundes originals i s'apilen dins de capses grans de cartró amb altres capses que contenen plaques de vidre. Presenten molta pols. Es guarden en un lloc fosc però amb molta humitat. Els negatius no han estat digitalitzats.

Proposta: els negatius s'han de netejar amb guants de cotó per no deixar greix i un pinzell per treure'n la pols. Es guardaran en fundes de paper de conservació dins una capsa de cartró de conservació, i si n'hi ha poques es poden col·locar juntament amb altres fotografies en suport paper o en placa de vidre. La senyalització i ubicació de la capsa es farà seguint els mateixos criteris que en els casos anteriors.

Criteris d'accés:

Els fons consultats, com s'ha comentat anteriorment, són de caràcter privat. Per fer possible la seva consulta per part del conjunt de la societat caldria la implicació de les pròpies famílies i de dues institucions públiques que tenen responsabilitat i competències en aquest tema: l'Ajuntament de Gelida i l'Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès. Com que es tracta de documents amb un alt valor sentimental per a les famílies, el més idoni en l'actualitat seria arribar a un acord per possibilitar-ne l'accés sense que això comporti que les fotografies s'ubiquin a un arxiu. Es podria plantejar una col·laboració entre l'Ajuntament i l'ACAP per a dur a terme un projecte de tractament d'aquests fons fotogràfics que inclouria: neteja, digitalització, emmagatzematge en materials de conservació, descripció, i creació d'una base de dades. A canvi, les famílies col·laborarien en les tasques de descripció i possibilitarien l'accés dels

ciutadans a les fotografies digitalitzades en qualsevol de les dues institucions, mitjançant una base de dades de consulta.

Propostes de difusió:

El patrimoni documental relacionat amb l'estiueig a Gelida entre els anys 1880-1940 (fotografies, postals, plànols arquitectònics, projectes urbanístics, notícies en premsa de l'època, fulletons d'època...) avui dia està molt dispers i es troba majoritàriament en mans privades, fet que podria ocasionar que una bona part desaparegués en el futur.

Per aquest motiu i per contribuir a la posada en valor d'aquest patrimoni cal que es duguin a terme accions de difusió, que podrien impulsar els agents culturals locals: Ajuntament de Gelida, Associació d'Amics del castell de Gelida, Biblioteca municipal i ACAP.

A continuació es proposen un seguit d'accions de difusió:

1. Publicació: diverses institucions i municipis han realitzat publicacions molt interessants per donar a conèixer l'obra d'un fotògraf, la història gràfica d'un municipi, el fons fotogràfic d'un arxiu, etc. N'esmento algunes que podrien servir de referència per a la confecció d'un llibre sobre l'estiueig a Gelida entre els anys 1880-1940 :

- *Barcelona fotografiada: guia dels fons i les col·leccions de l'Arxiu Fotogràfic de l'Arxiu Històric de la ciutat* . Barcelona: Arxiu Municipal de Barcelona/Institut de Cultura de Barcelona, 2007. 362 p. (Col·lecció "Conèixer Barcelona") [disponible també en línia <http://www.bcn.cat/arxiu/fotografic/barcelona_fotografiada.pdf>]
- SEGURA SORIANO, M.Isabel. *Dones de Gràcia*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. Direcció de Serveis Editorials, 2011. 82 p.

- PERMANYER LLAGÓS, Lluís. *L'esplendor de la Barcelona burgesa*. Barcelona: Angle Editorial, 2008, 272 p. (Col·lecció "Catalunya en blanc i negre", 8).
- MISERACHS, Xavier; SOLER, Glòria. *L'estiueig a Catalunya 1900-1950*. Barcelona: Península Ediciones, 1995. 240 p.
- Ajuntament de Girona i Rigau Editors. *Col·lecció "Girona. Fotògrafs"*.
- Viena Edicions. *Col·lecció "Imatges i Records"*.

2. **Exposició:** les exposicions temporals segueixen sent avui dia una eina de difusió molt important en l'àmbit cultural, i cada cop més ho són també les exposicions virtuals, que permeten abaratir costos de producció i posar a l'abast del ciutadà una part del patrimoni documental i històric. Arxius, museus i entitats culturals sovint col·laboren per impulsar aquest tipus d'iniciatives. La fotografia seria sens dubte un recurs molt important en una exposició dedicada al tema de l'estiueig, però tot i la seva força des del punt de vista estètic i artístic, caldria no oblidar el context històric. En aquest sentit es proposen els següents exemples d'exposicions fotogràfiques que segueixen aquest plantejament:

- Exposició temporal: *Els Napoleon. Un estudi fotogràfic*, 2011. Exposició a càrrec de l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona sobre la nissaga que va estar al capdavant de la galeria de retrat més important de Barcelona des de la segona meitat del s.XIX fins els primers anys del s.XX. L'exposició primer es va mostrar en format físic i actualment es troba al web de l'arxiu en format virtual.
- Exposició virtual: *El turisme a Europa fa cent anys*, 2012. Projecte impulsat pel Museu Frederic Marès i per l'Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya, que han col·laborat per donar a conèixer part dels seus fons fotogràfics inèdits. L'exposició mostra els inicis del fenomen del turisme a través de les imatges d'algunes famílies benestants catalanes de l'època.

3. Webs 2.0 i 3.0: amb l'objectiu de fer un pas més enllà de les propostes de difusió més clàssiques, i també concebudes com un complement d'aquestes si s'escau, les pàgines web interactives ofereixen la possibilitat de fer participar activament al ciutadà i de fer arribar les iniciatives culturals i patrimonials a molta més gent:

- <http://capsadesabates.tarragona.cat> : projecte impulsat per Francesc Perramon (Arxiu Municipal de Tarragona). Està activa des del 2 de febrer de 2011. Va néixer a partir de la voluntat de donar continuïtat i perspectives de futur al fons documental de l'exposició homònima. El disseny i manteniment del web va anar a càrrec del Servei de Comunicació, Participació i Societat de la Informació de l'Ajuntament de Tarragona. Web on els ciutadans de la ciutat poden crear un àlbum familiar que conté les fotografies domèstiques que hagin volgut cedir acompanyades d'un relat o comentari escrit per ells mateixos.
- *Barcelona Visual*: projecte creat per l'Institut de Cultura de Barcelona i Telefónica. Consisteix en una aplicació gratuïta per Iphone i Android, interactiva a través de la realitat augmentada. Els usuaris poden recórrer Barcelona i navegar per la seva història a través d'una col·lecció de fotografies del fons de l'Arxiu Fotogràfic de Barcelona:

<<http://itunes.apple.com/es/app/bcn-visual/id483526697?mt=8>> i
<<https://market.android.com/details?id=cat.barcelonavisual>>.

4. Altres: la recerca i la difusió del nostre patrimoni documental no seria possible sense iniciatives com les que s'esmenten a continuació, tot i les dificultats econòmiques, logístiques i d'altre tipus que puguin incidir en el seu èxit:

- Projecte “*Salvem les Imatges*” : impulsat per l'Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès, l'historiador i col·leccionista Carles Querol i el Consell Comarcal de l'Alt Penedès. El projecte es va posar en marxa l'any 2006 amb la voluntat de salvaguardar la història gràfica de la comarca fent una crida a la gent que tingués fotografies antigues. La persona es dirigeix a l'Ajuntament del municipi, on li recullen les imatges, en fan una reproducció i les retornen immediatament. El projecte ha donat resultats desiguals, ja que alguns municipis han participat força i d'altres no, com seria el cas de Gelida. A més, les fotografies no estan descrites, per tant l'Arxiu es troba amb una gran quantitat d'imatges de les quals en té una informació mínima. Actualment el projecte es troba pràcticament aturat ja que l'Arxiu no disposa de recursos per tirar-lo endavant.
- *INSPAI, Centre de la Imatge*: ha impulsat un estudi de camp de les col·leccions i dels fons fotogràfics dels Ajuntaments de les comarques gironines, que es presenta enguany.
- *Flickr*: lloc web que permet emmagatzemar, ordenar, buscar, vendre i compartir fotografies i vídeos a la xarxa. Algunes grans institucions com la Biblioteca del Congrés dels EEUU i l'Institut Smithsonian, entre d'altres, han bolcat els seus fons fotogràfics.

De totes les propostes presentades aquí la més viable, seria la creació d'una pàgina web específica sobre el tema de l'estiu a Gelida. A grans trets, en aquesta web els usuaris hi podrien trobar una exposició virtual, uns àlbums fotogràfics afins amb la temàtica que poguessin anar creant tant l'administrador de la pàgina com la gent

interessada, i un enllaç amb un compte de Facebook i de Twitter que possibilitin la difusió d'aquest patrimoni documental a través també de les xarxes socials. Aquest últim aspecte està sent una eina molt utilitzada per les institucions culturals avui dia ja que suposa un nou canal de comunicació importantíssim. La informació introduïda a la pàgina web haurà de complir amb la legalitat i amb els estàndards de qualitat, i necessitarà de la dedicació d'una persona per anar dinamitzant i actualitzant els continguts.

4 Conclusions

La realització d'aquest projecte de final de Màster m'ha permès aprofundir en el coneixement del tema de l'estiueig a Gelida, en el qual he estat treballant en els darrers anys, des d'una vessant arxivística. En aquesta ocasió el focus ha recaigut en els fons documentals conservats, dels quals aquí se n'ha fet una anàlisi parcial. La dispersió dels fons fotogràfics fa que la seva recopilació esdevingui una tasca que caldrà fer en el marc d'un projecte de més envergadura. Com s'al·ludeix a l'inici del treball, altres municipis que van esdevenir importants focus d'estiueig en el tombant dels segles XIX i XX, han posat en valor el seu patrimoni històric llegat pels estiuejants mitjançant publicacions especialitzades. És el cas de viles com Cardedeu, Valls, Caldes d'Estrac o Torelló. Espero que aquest treball de recerca pugui desvetllar l'interès de les institucions culturals locals per tal de posar en valor aquest patrimoni documental inèdit que ens il·lustra de manera tant precisa una part de la història de Gelida.

5 Bibliografia

BAYÓ BELENGUER, Gemma. *Els fons privats de l'Arxiu Municipal de Barcelona*. 2000. (Projecte final del Postgrau en Arxivística i Gestió Documental a l'ESAGED).

BOADAS, Joan ; CASELLAS, Lluís-Esteve ; SUQUET, M.Àngels. *Manual para la gestión de fondos y colecciones fotográficas*. Girona: Editorial Curbet Comunicació Gràfica, 2001. 426 p.

INSENER BUFRAU, Elisabet. *La fotografía en España en el periodo de entreguerras (1914-1939)*. Girona: Editorial Curbet Comunicació Gràfica, 2001. 256 p.

CARAFÍ ROSELL, Mercè, *L'Abans: Gelida, recull gràfic 1890-1965*, Efadós Editorial, 1998. 526 p.

MAYNÉS TOLOSA, Pau. *Fotografia. La conservació de les col·leccions de fotografies*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 2005. 45p. (Col·lecció Museus Documentació).

6 Annex

Fig.1 Extracte de l'inventari dels expedients d'obres majors consultats per a la recerca.

Fig.2 Expedient de construcció d'una casa-torre al carrer del Pi, coneguda actualment com Torre Vallribera Mir. L'expedient conté:

- sol·licitud de permís de construcció per part de César Ángel del Romero, 14-11-1885.
- plànol adjunt, 14-11-1885.
- aprovació del projecte, [07]-01-1886.

Figs. 3, 4 i 5 Fotografies de la col·lecció d'Enric Carafí Morera.

Els altres fons i col·leccions no han estat inclosos a l'annex per no obtenir el permís per part de les institucions i persones que en tenen la custòdia i propietat. Es poden consultar a la versió del treball que està dipositada a l'ESAGED.

Fig. 1 Extracte de l'inventari dels expedients d'obres majors que tenen una relació amb la temàtica de l'estiueig entre els anys 1880-1940, conservats a l'Arxiu Municipal de Gelida. Aquest registre ha estat elaborat per Gemma Alonso Guivernau per a la recerca.

Sèrie	Data	Actuació	Carrer (barri)	Propietari	Residència habitual propietari
Obres Majors	1880-11-07	Construcció	barri Sant Salvador	José Albet Quintana	Gelida
Obres Majors	1881-02-20	Construcció	plaça església		
Obres Majors	1883-03-27	Construcció	c. Montjuich	José Montané	Gelida
Obres Majors	1885-06-10	Reforma	c. Barceloneta	Ramon Riba Bayona	Barcelona
Obres Majors	1885-11-14	Construcció	c. Pi	César Ángel del Romero	Barcelona
Obres Majors	1886-00-00	Construcció	c. Major - callejón	Narciso Dalmau	Barcelona
Obres Majors	1886-03-30	Construcció	c. Pi - c. Barceloneta	Jaime Gibert Julià	Gelida
Obres Majors	1886-04-02	Construcció	carretera de Salou - c. Montserrat	Lluís Mas Civil	Gelida
Obres Majors	1886-05-10	Construcció	camí de l'Estació - carretera de Salou	Juan Comajuncosas	Gelida
Obres Majors	1886-08-16?	Construcció	c. Pi	José Torrens	Gelida
Obres Majors	1886-09-22	Construcció	c. San José	Lluís Mas Civil	Gelida
Obres Majors	1886-09-22	Construcció	c. San José	Salvador Casanou Colomé	Gelida
Obres Majors	1886-10-24	Reforma	c. Major	José Romeu	Gelida
Obres Majors	1886-12-24	Construcció	carretera de Salou - c.Rovira	Mariano Mas Civil	Gelida
Obres Majors	1887-00-00	Construcció	c. de Molinos	Pedro Llopart Batlle	Gelida
Obres Majors	1887-00-00	Construcció	c. Barceloneta - callejón	Patricio Fernández	Gelida
Obres Majors	1887-00-00	Construcció	barri Sant Salvador	Lorenzo Canals	Gelida
Obres Majors	1887-00-00	Construcció	c. Carme	Ramon Brugal Martí	Gelida
Obres Majors	1887-00-00	Construcció	c. San Miguel	Francisco Llopart Canals	
Obres Majors	1887-05-01	Construcció	camí de l'Estació - carretera de Salou	Francisco Barba	Barcelona
Obres Majors	1888-02-21	Reforma	c.Pi	Pedro Valls Bogatell	Gelida
Obres Majors	1888-04-11	Reforma	c.Pi - c.San Lúis	César Ángel del Romero	Barcelona
Obres Majors	1888-07-14	Reforma	carretera de Salou		
Obres Majors	1888-11-05	Reforma	carreró de la Plaça de l'església	Plácido Casanovas	
Obres Majors	1890-05-07	Reforma	c.Barceloneta	Clemente Munner Valls	Barcelona
Obres Majors	1890-06-05	Reforma	c.Pi	José Torrents Ollé	Gelida
Obres Majors	1890-07-21	Construcció	c.Mediódia	Maria Gili Vilagunter	Prats de Lluçanès
Obres Majors	1890-11-04	Construcció	costas de l'Aleix	Diversos propietaris	Gelida

Títol

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. La construcció afecta part del camí de San Juan. Plànol adjunt 25-10-1880. Aprovació del projecte 31-12-1880.

Sol·licitud de permís per a la construcció de la rectoria. Plànol adjunt.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt 18-03-1886. Aprovació del projecte 08-07-1883.

Sol·licitud de permís per a la reforma d'una casa i per a la col·locació d'una tanca al terreny destinat a jardí de la casa. Plànol adjunt 10-06-1885. Aprovació del projecte 08-07-1885.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa-torre. Plànol adjunt 14-11-1885. Aprovació del projecte 07-01-1886.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa amb funcions de cafè i sala de ball. Plànol adjunt 30-03-1886. Aprovació del projecte 23-5-1886.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt 02-04-1886. Aprovació del projecte 02-05-1886.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa-torre. Plànol adjunt 10-05-1886. Aprovació del projecte 10-05-1886.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt 16-08-1886. Aprovació del projecte 31-10-1886.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt 22-09-1886. Aprovació del projecte 17-10-1886.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa al costat de la de Lluís Mas Civil. Plànol adjunt 22-09-1886. Aprovació del projecte 17-10-1886.

Sol·licitud de permís per a la reforma d'una casa-cafè. Plànol adjunt 24-10-1886. Aprovació del projecte 31-10-1886.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt 24-12-1886. Aprovació del projecte 27-01-1887.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa. Plànol adjunt.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa-torre. Plànol adjunt 01-05-1887. Aprovació del projecte, no consta.

Sol·licitud de permís per a la reforma de la façana de casa seva. Plànol adjunt 23-03-1888. Aprovació del projecte 12-04-1888.

Sol·licitud de permís per a la reedificació de dues cases. Plànol adjunt 03-04-1888. Aprovació del projecte 19-07-1888.

Sol·licitud de permís presentada pel president de la Sociedad de Aguas "La Gelidense", Ramon Sábata Parellada, on exposa que procedirà a la instal·lació d'aigua a diverses cases del poble, entre les quals es troba la de Francisco Barba Martorell a la carretera de Salou, 2 (actual Torre Barba o Monturiol). Aprovació de l'obra: 30-06-1888.

Sol·licitud de permís per a la reforma d'una casa. Plànol adjunt 05-11-1888.

Sol·licitud de permís per a la reforma d'una tanca a la seva casa. Aprovació del projecte 12-05-1890.

Sol·licitud de permís per a la reforma de la façana de casa seva.

Sol·licitud de permís per a la construcció d'una casa-colegi a uns terrenys que ha cedit Juan Colomer Guitart. Plànol adjunt . Aprovació del projecte 11-08-1888.

Queixa dels veïns afectats per l'obertura d'un camí a les "costas de l'Aleix" per Carlos Sábata Milá, a una vinya de la seva propietat. El camí limita amb el jardí de la torre Barba (propietàries Teresa i Mercedes Barba). El camí és un focus d'insalubritat ja que la gent que hi passa per anar a l'estació i a les fàbriques hi fa les seves necessitats, i també es refugia gent de "mal vivir". El camí no és necessari ja que n'hi ha un altre molt aprop i més adequat, que també passa per la vinya. Els propietaris veïns demanen que es tanqui el camí per salubritat i seguretat. L'Ajuntament el 05-10-1891 pren la resolució d'obligar a Carlos Sábata a treure el camí i a més a millorar un camí que ja existia més avall i que s'ha malmès pels despreniments de terra de l'altre.

Constructor	Codi de la fotografia	Torre d'estiueig
Arquitecte municipal, Laureano Arroyo Velasco	OM0001-OM0010	x
Arquitecte municipal, Laureano Arroyo Velasco	OM0078	
Mestre d'obres, Mateo Mateu. Conformitat arquitecte municipal, Laureano Arroyo Velasco	OM0076-OM0077	
Mestre d'obres, Juan Pascual. Conformitat arquitecte municipal, Laureano Arroyo Velasco	OM0011-OM0015	x
Mestre d'obres, Juan Pascual. Conformitat arquitecte municipal, Laureano Arroyo Velasco	OM0016-OM0022	x
	OM0070	
Mestre d'obres, Pere Ros i Tort	OM0064-OM0069	
Mestre d'obres, Juan Pascual	OM0071-OM0075	x
Mestre d'obres, Juan Pascual. Conformitat arquitecte municipal, Laureano Arroyo Velasco	OM0023-OM0028	x
Mestre d'obres, Pere Ros i Tort	OM0036-OM0038	
Mestre d'obres, Pablo Bargalló R.	OM0057-OM0059	
Mestre d'obres, Pablo Bargalló R.	OM0060-OM0063	
Mestre d'obres, Juan Pascual. Conformitat arquitecte municipal, Laureano Arroyo Velasco	OM0029-OM0035	
Mestre d'obres, Juan Pascual	OM0050-OM0056	x
	OM0039	
	OM0040	
	OM0048	
	OM0049	
Mestre d'obres, Pere Ros i Tort. Conformitat arquitecte, Juan Pascual.	OM0099	
Mestre d'obres, Juan Pascual	OM0041-OM0047	x
Mestre d'obres, Pablo Bargalló R.	OM0114-OM0116	
Mestre d'obres, Juan Pascual	OM0101-OM0107	x
	OM0108-OM0113	
Mestre d'obres, Pablo Bargalló R.	OM0100	
	OM0143	
	OM0145-OM0148	
Mestre d'obres, Juan Pascual	OM0117-OM0131	
	OM0132-OM0142	

Observacions

Possible casa-torre (actual Torre Albet).

Hi ha un plànol de la plaça de l'església. Ja es preveu una remodelació de la plaça.

Es fa referència al c.Montjuich (actual c.Montjuich). Limitava amb les terres de Juan Colomé.

Possible casa-torre (actual Torre de Can Castells).

És una casa-torre (actual Torre Vallribera Mir). Carta adjunta de l'arquitecte municipal assenyalant deficiències en el plànol adjunt, manca un "desván o sobradillo".

Es fa referència a un carreró que fa cantonada amb el c.Major (actual c.Sant Jordi). També surt el c.San José (actual c.Mossèn Jaume Via).

Possible casa-torre. Es fa referència al c.Rovira (possible actual carrer Colom). Lluís Mas era mestre d'obres i va fer un gran nombre de cases a Gelida. Germà de Mariano Mas, també mestre d'obres gelidenc.

És una casa-torre tot i que el propietari sigui de Gelida (actual Torre Llobet). En el moment de la construcció no existia Can Valls i aquests terrenys eren propietat de José Oller. A l'alçada del que serà

l'entrada del pàrquing de Can Valls, a la vorera de davant, hi havia la casa de Clemente Munner.

Es fa referència que al costat hi ha un cafè i una sala de ball, al c. Pi cantonada amb c. Barceloneta, propietat de Jaime Giver i Julià.

Es fa referència a un pla d'urbanització als terrenys de propietat de Juan Colomé on s'està projectant aquest carrer i s'estan edificant diversos solars. Actual Avinguda Colomer.

Es fa referència a un pla d'urbanització als terrenys de propietat de Juan Colomé on s'està projectant aquest carrer i s'estan edificant diversos solars. Actual Avinguda Colomer.

Hi ha un escrit de Laureano Arroyo, arquitecte municipal, fent un seguit d'observacions als plànols presentats.

Possible casa-torre. Mariano Mas era mestre d'obres i va fer un gran nombre de cases a Gelida. Germà de Lluís Mas, també mestre d'obres gelidenc.

Es fa referència al c.de Molinos (possible actual c. Molí Nou).

Es fa referència a un carreró que fa cantonada amb el c.Barceloneta, a l'alçada de l'Ajuntament (possible actual c.Colom).

Es fa referència a la situació de dos carrers en construcció del barri de Sant Salvador.

Es fa referència a la situació d'un carreró que és la continuació del c. del Carme.

Es fa referència als carrers San Miguel, Sant Llorenç i del Olivar, carrers del barri de La Ferreria.

És una casa-torre (actual Torre Barba o Monturiol). En el moment de la construcció no existia Can Valls ni la Casa Pallejà i sí la casa de Juan Comajuncosas (actual Torre Llobet). A l'alçada del que

serà l'entrada del pàrquing de Can Valls, a la vorera de davant, hi havia la casa de Clemente Monner. Esmenta la ubicació com a "barrio de la Barceloneta".

El propietari és germà de Juan Valls Bogatell (propietari Can Valls).

Propietari també d'una casa-torre construïda el 1885 (actual Torre Vallribera Mir). Surt esmentat el carreró Vifredo (actual carrer Guifré el Pilós).

Es fa referència al c.Mediodía (actual C.Mn.Jaume Via) i a una font de la Plaça, la qual s'ha assecat (probablement font de la Plaça de l'Església).

Es fa referència a dos carrerons de la zona de la plaça de l'església, el que limita amb el c.Major (probable actual c.Mn.Martí Marín) i el que limita amb l'església (probable actual c.del Campanar).

La casa del propietari coincideix amb el solar de la masia de l'actual restaurant Can Terra. S'esmenta una casa coneguda com a "Casa Ramonet".

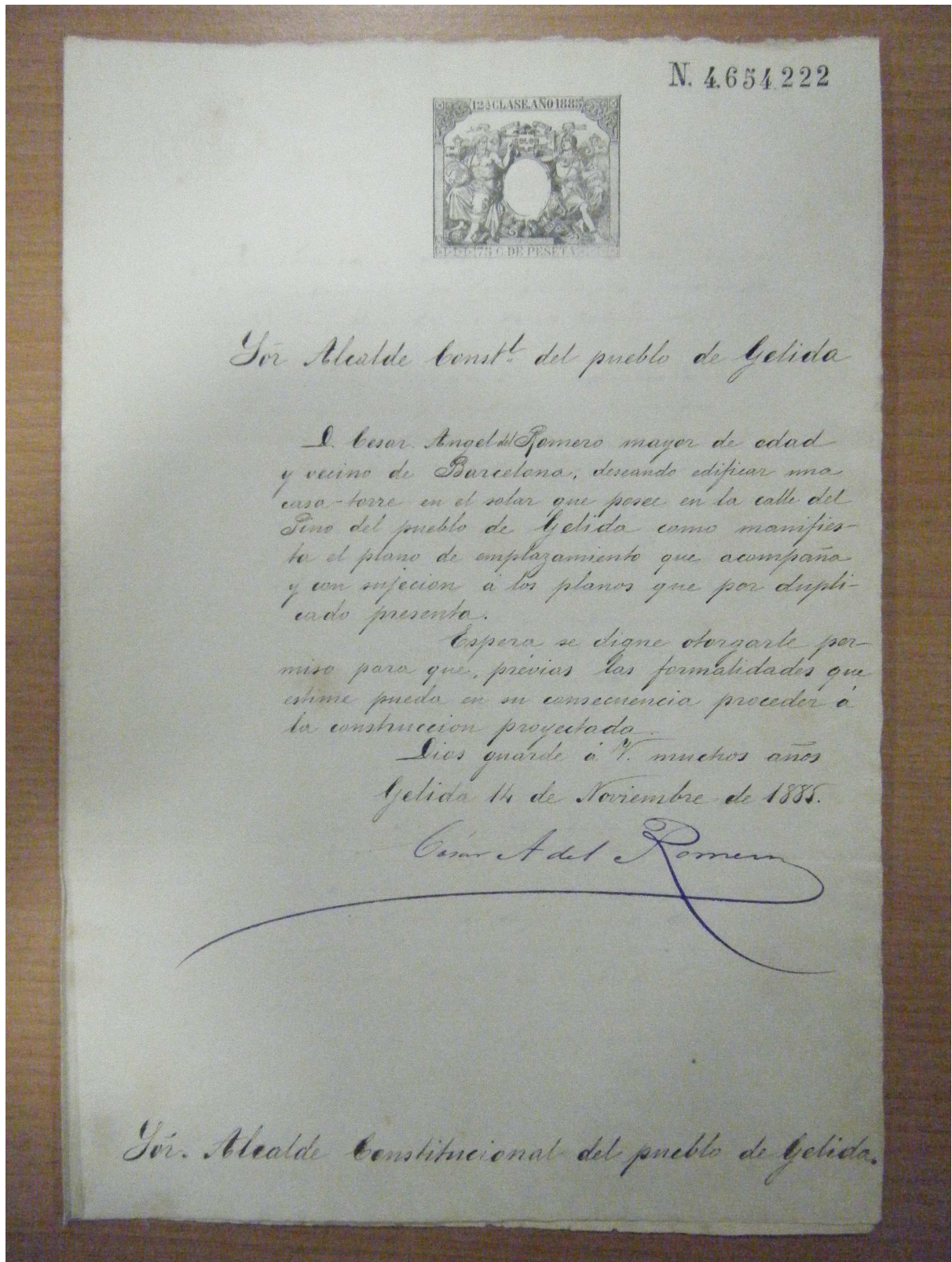
El propietari és "dorador" de professió.

La part posterior de la casa limita amb un carreró sense nom (actual Passatge Barceloneta) i amb el c.Barceloneta.

És el convent de monges franciscanes (actual CIC, c.Mn. Jaume Via). Al plànol surt esmentat un carreró (actual c. Baixada de les monges).

Com a veïns afectats surten les propietàries de la Torre Barba.

Fig.2 Expedient de construcció d'una casa-torre al carrer del Pi, coneguda actualment com Torre Vallribera Mir.

D. Laureano Arroyo y Velasco, Arquitecto de la R. Academia de San Fernando y asesor facultativo del Ayuntamiento de Gelida, dice:

En su remitido a' en informes la inspección y planos presentados al Ayuntamiento por D. Cesar Angel del Pomeroy, vecino de Barcelona, en solicitud de permiso para edificar una casa-torre en el solar que posee en la calle del Pons del pueblo de Gelida, ha observado, en la traza de dichos planos, las mismas deficiencias que dejó consignadas en el informe emitido, por el mismo, en el expediente de D. Plomón Daga, por lo que se cree dispensado de repetir aquí las consideraciones que allí dejó expuestas, debiendo solo hacer constar, que, en los planos de este expediente, viene anulado el desván o' cobradillo deplamatorio que falta en los anteriormente citados planos.

Tampoco repetirá aquí, el que conscribte, las breves consideraciones a' que se presta, a' en entender, el tenor que dictaminar é indicar las condiciones imposibles a' una obra, sobre la cual, se ha dictado ya autorizaciones verbales para llevarla a' cabo sin el informe previo y el permiso del Ayuntamiento.

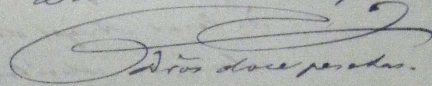
En consecuencia, cree, el informante, que, de no haberse ya prejuvocado la cuestión, hubiera procedido la concesión

del permiso solicitado por d. Cesar Angles
del Pinar, mediante cumplidos los pla-
nos, conforme a las indicaciones apor-
tadas en el dictamen del expediente de
d. Plamon Daga y enmendadas a las
condiciones que, en pliego separado, se
acompañan.

Vd, no obstante, en el recto inte-
rés, acordará lo que estime mas con-
veniente.

Barcelona 11 de Dize 1845

Lourenço Arraig.

Dios doce perdas.

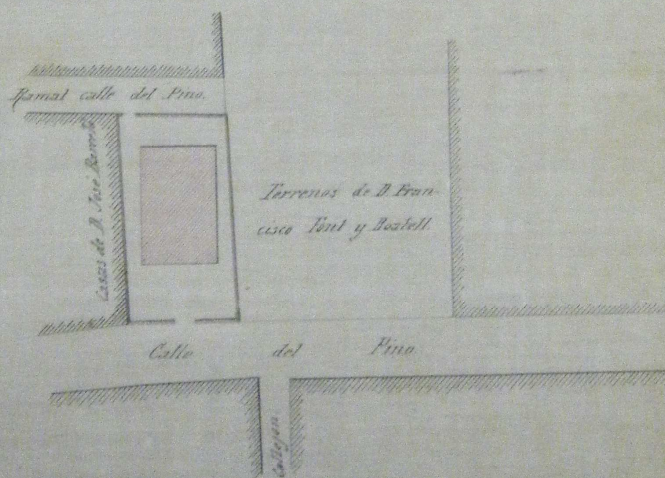
Por Alcalde Presidente del Ayuntamiento Cons-
titucional de Gelida.

*Planos de una casa-torre que
D. César Ángel del Romero
pretende construir.*

PLANO DE EMPLAZAMIENTO.

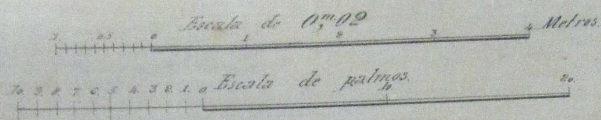
Superficie del solar ..... 238^m 680 = 6318^m 104
Superficie que se trata de edificar 34^m 716 = 2507^m 229

Escala de 0^m 002 20 Metros

Juan Pasqual

PLANOS para una casa-torre que
D. César Ángel del Romero pre-
tende construir en la calle del
Pino del pueblo de Gelida.

Gelida 14 Noviembre de 1885.

El Maestro de obras

Juan Pascual

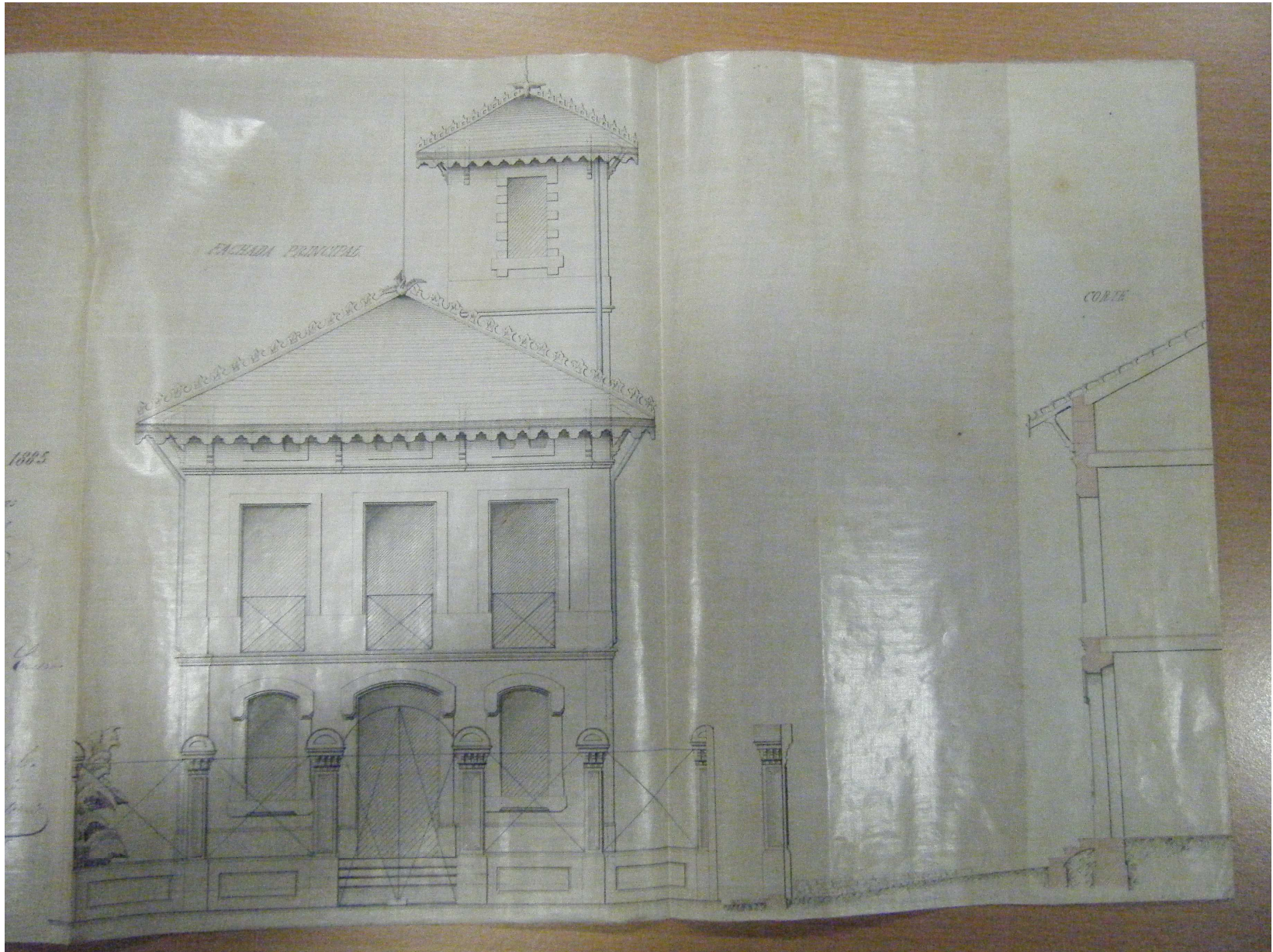
Aprobación en sesión pública de 3 de Enero
de 1886. Gelida 7 de Enero de 1886.

El Alcalde
Ramon Sobit

P. A. G. A. C.

El Secretario
Worlato Esteban

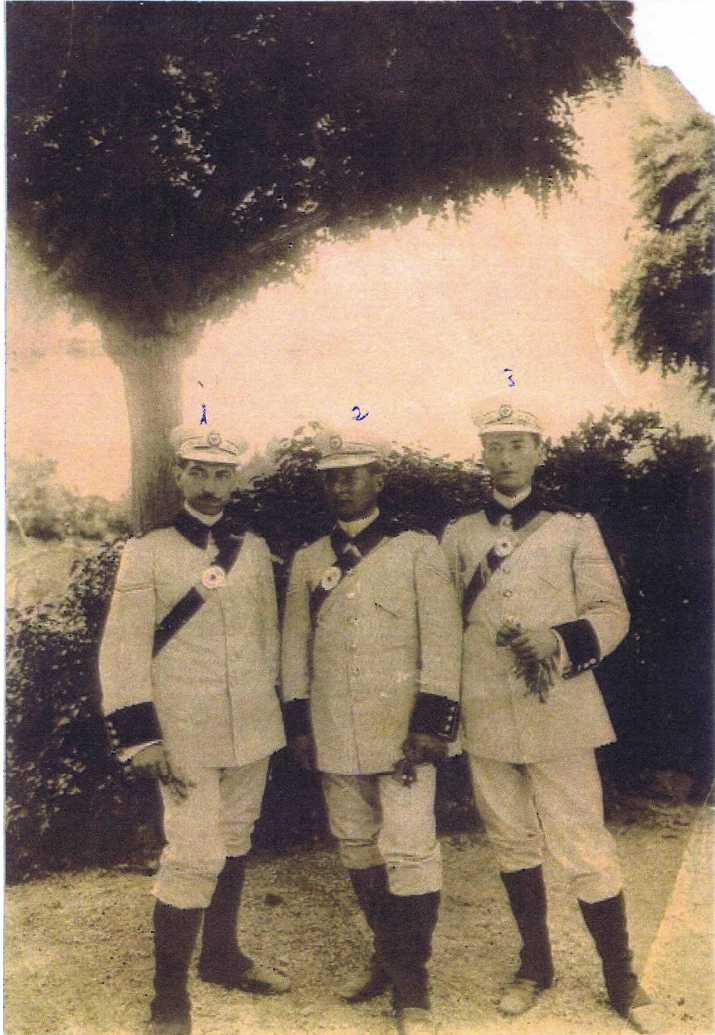
FACIADA PRINCIPAL

CORTE

1885

Figs. 3, 4 i 5 Col·lecció d'Enric Carafí Morera.

EC_5

EC_6